

ERDÉLYI FIATALOK

A romániai új magyar nemzedék folyóirata.

Szerkeszti: LÁSZLÓ DEZSŐ

Cluj, VII. évf. 1936. I. negyed. Tavaszi szám.

FŐMUNKATÁRSOK: Balázs Ferenc, Bíró Sándor, Debreczeni László, Demeter Béla, Dsida Jenő, Haáz Ferenc, dr. Jancsó Béla, László Dezső, dr. László Ferenc, dr. Parádi Kálmán, Pálffy Károly, dr. Szilágyi Olivér, Tonk Emil, dr. Váró György, Vita Zsigmond.

KIADÓHIVATALI TITKÁR: László Zoltán.

E lap elfogadása előfizetői kötelezettséggel jár. Küldje be az előfizetési díját még most.

TARTALOM:

László Dezső: Cselekvő erdélyi ifjúság..	1
Balázs Ferenc: Kapitálizmus és Szociálizmus	6
Dr. Parádi Kálmán: Kisgazdaság, vagy nagygazdaság?	15
Matolcsy Mátyás: A magyarországi földkérdés	20
Rózsa T. Lajos: A magyar „ifj. katolicizmus“;.. . . .	21
Dr. Váró György: Román falu-munka	25
<i>Szemle:</i> Vita Zsigmond, Dr. J. B., B. S., Tóth Kálmán. L. G., Dr. N. J., B. J. közleményei	31
<i>Főiskolás élet.</i>	

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj, Str. Kogălniceanu 13 szám. Földszint. Kéziratok és a lap adminisztrációját érintő levelek a szerkesztőség, illetve a kiadóhivatal címére küldendők.

Lapunk cluji megbízottai:

Ref. Kollégium: Kőrész Béla. Ref. Theológia: Hegyi István. Unit. Kollégium Miklós István, Ref. Szeretetház; Molnár Ilona.

București megbízottunk: Bedő Gábor tanárjelölt Str. Sfinții Voivozi 50. Marosvásárhelyi megbízottunk: Csegedi Márton, Tg.-Mureș Parochia reformata.

ELŐFIZETÉSI DIJAK: Belsőföldön főiskolai hallgatóknak félévre 40 Lei, egész évre 70 Lei, tanítóknak is 70 Lei, másoknak félévre 70, egész évre 120 Lei, Magyarországon; 1935. január 1-től kezdve 5 pengő, főiskolásoknak 3.50 P., Csehszlovákiában egész évre 40 csehkrona, Jugoszláviában egész évre; 70 dinár.

Magyarországi főbizományos: „Studium“ könyvesbolt, Budapest, Kecskeméti-u. Magyarországi előfizetési díjak általa is beküldhetők. Csekszámla: 4041.

Pénzküldemények László Dezső szerkesztő címére küldendők: Cluj, Str. Coganiceanu 16. Református kollégium.

Nyomta a „Gloria“ könyvnyomdai műintézet Cluj, Str. Univ. 8. Telef. 4-70.

Cselekvő erdélyi ifjúság

Irta: László Dezső.

I.

Tamási Áron Cselekvő erdélyi ifjúság címen nem régiben öt cikkből álló sorozatot irt a Brassói Lapokban. Célja az volt, hogy a maga és olvasói számára rögzítse azt a képet, amely benne a köz-hatalom változása utáni erdélyi magyar ifjúság mozgalmairól kialakult. Négy első cikkében egy-egy ifjúsági megmozdulásról mond véleményt, hogy végül ötödik cikkében összefoglalhassa az eredményt.

A sort a *Tizenegyekkel* kezdi. 1923-ban tizenegy erdélyi fiatal író egy „jellegzetes” antológiát adott ki. Az antologia verseiben, elbeszéléseiben és esszéiben az akkori Erdély minden szellemi irányzata kifejezést talált. Eredeti gondolatuk, a székelység erdélyi tengellyé tétele követők hijjával nem tudott életképes mozgalommá erősödni. A fiatal író-csoport tagjai szétszóródtak, de két tagja egy-egy új mozgalomnak lett a forrása: Kemény János megindította az új erdélyi irodalom-szervezést, Jancsó Béla pedig az Erdélyi Fiatalok „művelődési” mozgalmát.

Az *Erdélyi Fiatalok* két irányban kezdett dolgozni: egyfelől küzdött az egyetemi hallgató ifjúság anyagi segélyezésének függetlenségéért, másfelől pedig az ifjúság művelődéséért. Mindkét irányu munkáját dicséretre méltó teljes anyagi és szellemi függetlenség alapján és érdekében folytatta. Hibája és munkaerejének meglankadása abból következett, hogy kellő bátorság hiányában a nyílt kiállítás helyett diplomatizáló taktikázással az egyre jobban kiéleződő ellentéteket át akarta hidalni. Erőtelensége előbb az anyagi, majd a művelődési küzdelemben látszott meg.

Az Erdélyi Fiatalok taktikázása miatt elidegenedett tőle az ifjúság *marxista* rétege és egymás után három formában próbált a porondra kiállani. Előbb néplapot szerkesztett, majd megalakította a megalakulásán túl nem jutó Ady Endre társaságot, végül legújában egy erdélyi kérdéseket feldolgozó tanulmány-gyűjtemény kiadásán és lapalapításon fáradozik. Ez a társaság meglátta a népvalóságot, de súlyos hibában leledzik, mert nem erdélyi szemmel néz ki a marxista felfogásra, hanem annak tőlünk idegen beidegzésével néz mireánk.

A *Hitelnek* mindkét megjelenését határozott rokonszenvvel kíséri és sokat várt és sokat vár tőle. A Hitel első formájában értékelte az Erdélyi Fiatalokénál követelőzőbb és frissebb hangot, azonban nem titkolhatja bosszankodását egy-egy cikk fiatalos nagyké-püsködése miatt. Az új formájú Hitel „a legfigyelemreméltóbb eredmény, amit a cselekvő erdélyi ifjúság az utóbbi években elért”. A lapot egységes szellemi arculat és széles rétegeket összefogó szándék jellemzi. Ennek ellenére fáj, hogy a hangja német és pesti tudósok hangjára emlékeztet, a vezércikken itt-ott németesen érzélgős lélek

lírája tör fel. Irni szeretné megtanítani azokat, akik Reményiktől helytállást, Kóstól Erdély-szeretetet, Makkaitól hivatástudatot és Bethlen Györgytől puritánságot tanultak. A Hitelt is félti attól, amittől a marxistákat óvta, nehogy az itteni teremtés helyett magyarországi kész formákat hozzanak Erdélybe.

Végső következtetése az, hogy a Tizenegyek után kialakult három, ifjúsági megmozdulásnak: az Erdélyi Fiataloknak, a marxista népválóság hirdetőinek és a Hitelnek *össze kell fogniok*, mert hárman együtt adják az egész igazságot. Az Erdélyi Fiatalok hozzák a megszelidített népi szellem mellett a társadalmi és művelődési szervezkedés gondolatát, a haladó magyarországi mozgalmakkal való kapcsolatot, Kossuthot, mint ideált és a szomszéd népekkel való összefogás gondolatát. A népválóság hirdetői előtt áll a feladat, hogy az igazi népválóságot bent Erdélyben az élet tengelyévé tegyék, de ezért cserébe fel kell adniok kívülről befelé néző tekintetüket. Végül a Hitel Széchenyit követő realizmusa, magunk revízióját sürgető magatartása és Szekfütől tanult belső átértékelése egészítené ki az új harmóniát. Végső következtetés gyanánt ajánlja „az Erdélyi Fiatalok népi humanizmusának, a Hitel által hirdetett újraértékelésének és a «baloldaliak» szocializmusának az összefogását”. Mindhárom mozgalom a népért tett szolgálatában nyer értelmet és értéket, mert mindenképpen a népet kell az erdélyi magyar élet tengelyévé tenni.

II.

Tamási gondolat-menetében a legértékesebb az, hogy világosan meglátta az egymástól különböző három erdélyi ifjúsági (itt ifjúság alatt nem a pedagógiai értelemben vett ifjúságot, hanem az erdélyi magyarság világháború után öntudatra ébredt rétegét értem) csoportot. Az Erdélyi Fiatalok értékét és egyben meggyengülését, eljelentéktelenedését a csoport következetesen keresztül vitt anyagi és szellemi függetlenségében látja. Viszont a baloldaliakat és a Hitelt, – annak ellenére, hogy előbbiek a nép valóságát és jelentőségét az Erdélyi Fiatalok megszelidítésétől mentes igazi valóságában látják és az utóbbiaktól a legszélesebb összefogást és a szellemi terület egészének felölelését reméli, – egyaránt attól félti, hogy az erdélyi magyarságon kívüli szellemi mozgalmak függvényeképpen nem azt szolgálják, amit nekünk itt és most kell tennünk. Tamási ebben a beállításban igazolja azt a keskeny utat, melyet mi elindulásunkkal vállaltunk. Az általa helyesen követelt belső függetlenséget és az annak alapján való átértékelést sohasem szüntünk hirdetni és áldozatok árán is vállalni. 1933-ban „*Az erdélyi magyar ifjúsági mozgalmak mérlege*” c. cikkemben az ifjú katolikus és marxista internacionalista fronttal szemben védtem ezt a függetlenséget. Az elmúlt ősszel „*A kisebbségi élet*” című tanulmányomban álláspontunk összes következményét és minden vonatkozását megmutattam. Az első cikkért különösen sok támadásban volt részem. Ma a helyzet sokkal súlyosabb, mint 1933-ban volt, mert akkor az ellentétek nyilvánvalóak voltak. Ma pedig úgy a baloldali, mint a Hitel csoport

a Tamási által meglátott külső beállitottsága ellenére ugyanazt próbálja mondani, aminek mi Erdélyben polgárjogot szereztünk.

Mennyire megteveszti a külső látszat Tamásit is. Szerinte mi a lelkesedő Kossuthot tekintjük ideálnak, viszont a Hitel *Széchenyi* realizmusa mellett tör lándzsát. 1933-ban nem kis visszhangra talált az egész magyar nyelvterületen „*Akarom: tisztán lássatok*” című Erdélyi Fiatalok kiadásában megjelent könyvem, amelyben elsőnek próbáltam meg a világháboru utáni magyar ifjuság számára tolmácsolni Széchenyi aktuális üzenetét. De ettől eltekintve is, kezdettől fogva hangsúlyoztuk az erdélyi realizmust, megjelenésünk után nem sokára *Spectator* külön cikkben mutatott rá, hogy a mi ifjuságunk milyen más mint a régiek, nem szépirodalommal, hanem társadalomtudománnyal indul és lira helyett statisztikát hoz elő. Falu füzeteink és falu-kutatási anyagunk akkor állítottak jelt a reális helyzet-felmérés mellett, amikor még alig valaki gondolt Erdélyben erre. És ugyancsak az Erdélyi Fiatalok kiadásában jelent meg az a másik könyv is, amelyik a Hitel által eszménynek vallott Széchenyivel rokon Zrinyi építő magyarságát próbálta a mai ifjusághoz közelebb hozni. Ennek a tanulmánynak sincs elődje a világháboru utáni erdélyi betű-rengetegben. Könyvekkel igazoltuk Széchenyivel és Zrinyivel való rokonságunkat és emellett a Kossuth-kérdés aktuális vonatkozásaival is foglalkoztunk. Széchenyitől belpolitikát és nemzetpedagógiát, Kossuthtól külpolitikát tanultunk.

Ugyanigy vagyunk a *Magunk revíziójával* is. Tamási szerint az Erdélyi Fiatalok népi demokráciájával szemben áll a Hitel magunk revíziója. 1931-ben, megjelenése után azonnal, talán az egész magyar nyelvterületen először, a mi lapunkban Jancsó Béla hat oldalas tanulmányban ismerteti a Makkai Sándor: *Magunk revíziója* c. könyvét, olyan időben, amikor az íróhoz egészen közel álló irodalmi és egyházi lapok csak tartózkodóan, vagy egyáltalán nem ismertették ezt a sors-formáló könyvet. Azután ezen a címen külön rovatot nyitottunk a lapban és több alkalommal hivatkoztunk erre a könyvre és ami ennél is több, régóta gyakorolt programunkat láttuk meg benne.

Kár, hogy Tamási anélkül irt mozgalmunkról, hogy lapunk évfolyamait és kiadványait újra elolvasta volna. Így még inkább meglátta volna azt az igaz érdeket, amiért küzdünk: saját lábára állítani az erdélyi magyarságot és ezért az itteni magyarság szemével nézni a világot.

De Tamási nemcsak akkor téved, amikor alaposabb tanulmányozás nélkül ismertet egy mozgalmat, hanem akkor is, amikor aránytalan és torz képet fest az ifjusági élet megmozdulásairól. Mi hat év alatt majdnem 900 folyóirat-oldalt és 8 kiadványt tettünk le a magyar olvasók asztalára, amellet hogy több mint száz helyi és vidéki előadást, konferenciát tartottunk és több éven keresztül pályázatokat tüztünk ki. Tudom, hogy nem lehet a szellemi értéket kilóval mérni és egy folyóirat egyetlen számának nagyobb jelentősége lehet, mint a másik összes évfolyamainak, de jelen esetben mégsem volt az igazság érdekében való, hogy Tamási egészen

jelentéktelen megmozdulásokat velünk egyenlő jelentőségűnek tüntetett fel. Elfelejtette Tamási, hogy mi akkor indultunk meg, amikor a Bartha Miklós társaság és a Sarló virágkorát élte, ezekkel a csoportokkal együtt hány más mozgalom feltűnt és megszűnt azóta és mi mégis kitartunk amellett, amivel elindultunk. Tamási nem látott még sok mindent, amit nem mi vagyunk hivatottak elmondani magunkról és így az általa adott aránytalan képpel sokak előtt, akik nincsenek tisztában az erdélyi dolgokkal, az ellen a front ellen lött egy-két gránátot, amelyik egész Erdélyben a legközelebb áll mindahoz, amit ő akar.

Nemcsak a Hitel, hanem a népválóságosok frontja felé sem a tények alapján ítéli meg magatartásukat. Tamási szerint a népi szellemet egy kicsit megszelídítve, „társadalmilag” illendőbb formába dédelgetve képviseltük. Különösen azt írja rovásunkra, hogy Szabó Dezső hatására a népi szellem romantikus vonásait egyoldaluan engedték gáttalanul előre törni. Ebben a beállításban Tamási ismét nem olvasmányai, hanem felületes szólamok után megy. Szokás az Erdélyi Fiatalok Szabó Dezső iránti rokonszenvét úgy tekinteni, mint az ő vak utánzását és követését. Ezt a magatartásunkat és ennek állítólagos értékelenségét különösen azok sietnek mások előtt is hangoztatni, akiknek Szabó Dezső egyben-másban kellemetlenkedett. Ismét nem a mi feladatunk magunkról megállapítani, hogy nekünk mennyiben sikerült Szabó Dezső új magyar ideológiáját a mi viszonyainkra átértékelni. Nép felé fordulásunkban kétségkívül jelentős és mozdító szerepe volt Szabó Dezsőnek, de nemcsak neki. Ebből a szempontból eddig a Bartha Miklós Társaság, a Sarló, a szegedi fiatalok, Bartók-Kodály, a szocializmus, az erdélyi gondolat, Németh László és legujabban Tamási szerepét és jelentőségét mértük fel. Persze, minderről tudhatna, ha nem a mások elejtett véleménye, hanem az írások után dolgozna.

III.

Tamási szerint három ifjusági csoportot lehet Erdélyben felfedezni. Ez most lett nyilvánvalóvá, amikor a Hitel új évfolyamának első száma megjelent. Tamási mellett mások is rájöttek erre. Balogh Edgár a Korunkban, Kemény János az Erdélyi Helikonban ismerteti a Hitelt. Mindketten elmarasztalják a Hitelt, mert úgy tünteti fel magát, mintha a vele rokon mezőkön dolgozó Erdélyi Fiatalok mozgalma sohasem is létezett volna. A Korunk egyenesen nehézményezi hogy az Erdélyi Fiatalok őszinte demokráciáért küzdő mozgalma mellett a Hitel a fasiszmus zászlaját bontja ki az erdélyi magyarság között és az eszményi embert Mussoliniben és Hitlerben látja. Ligeti Ernő és Szentimrei Jenő a Független Ujságban, illetve a Brassói Lapokban megjelent cikkei szintén megerősítik azt a véleményt, amit Tamás fogalmazott meg legelőször, hogy ma három ifjusági csoport látható az erdélyi porondon. Ha a három csoport vezető gondolatait nézzük, mennyi rokonság és mennyi azonosság. De ez ma nem szokatlan. Ma olyan időket élünk, amikor az ellentétes mozgásra in-

duló erők azonos gondolatok mögé rejtőznek el. Ezzel a jelenséggel akkor találkozunk, amikor valami átalakulás küszöbén állunk. Amikor szeretnénk egészen ellentétes társaságokból másokat megtevesztőleg magunk mellé vonni, hogy így erősítsük egyéni súlyunkat.

Mindenesetre mi, akik éber szemmel örködünk az erdélyi sors alakulása fölött, felfigyelünk a jelekre, amiket mások állítanak eléink. Nem mi vesszük fel mások ruháit, újabb szereplők öltöznek azokba, amiket mi viseltünk először. Nekünk nincs takargatni valónk. Őszintén megmondjuk, erdélyi fiatalok vagyunk a tova tűnő évek ellenére is. Erdélyiek, mert Erdélyből nézünk kifelé, mert Erdély hivatását önmaga lényegének kifejtésében látjuk. A kisebbségi magyarságot le akarjuk akasztani a külső járszalagok pórázáról, mert csak így látjuk igazán biztosítva létét. Fiatalok vagyunk, most már nem éveink után, de azért a magatartásért, mellyel frissen és szabadon akarunk mindennel szembe nézni és mindenben cselekedni.

A közelgő napok igazolni fogják, hogy igaz-e mindaz, amit ma sokan látnak, hogy nagy őrsváltás és műveltségváltás megy végbe az erdélyi magyarság életében és ehez szerves köze van mindannak, ami most indult az ifjuság között. Egy bizonyos, mi is szükségesnek tartjuk az őrsváltást és a műveltségváltást. Minden erőnkkel mellette vagyunk minden olyan változásnak, ami végső gyökerében is innen Erdélyből indul és ami minden más tekintet nélkül első sorban kisebbségi sorsban élő népünkért történik, ami annak alulról felfelé való gazdasági, művelődési és társadalmi megszervezéséért és erősítéséért folyik. Azokat a vezetőket, akik ezt eddig nem tudták megtenni, menti az idő, de egy új őrsvég már semmiképpen sem indulhat más programmal, mert ezt az általunk látottat alulról felfelé történő megszervezést tovább odázni nem lehet, elodázni, vagy ismét kitolni végzetes bűn és halálos merénylet a kisebbségi magyarsággal szemben.

Az Erdélyi Fiatalok Tg.-Mureşen. A Tg.-Mureşi Ref. Nőszövetség meghívására és rendezésében lapunk április 26-án este nagy sikerű estélyt tartott a Ref. Kollégium disztermében. Az estélyt Gagyi László munkatársunk művészi megnyitója vezette be a nagyszámú és a város legjobb szellemi értékeit magában foglaló közönség előtt. A műsoron Dr. Jancsó Béla: „Cselekvő magyar ifjuság”, Bíró Sándor pedig „A román ifjuság értékei” címen tartottak előadásokat. Költeményeiből felolvasott Sinka József, ének- és zeneszámokkal szerepeltek; Dr. Bükkössyné, Dudutz Ágnes, Magos Etelka, Nagy Piroska, Csiky Magda, Dr. Láni Oszkár és Nagy István. A közönség lelkesen ünnepelte a szereplőket s lapunk munkatársait ottlétük alatt szeretetének és figyelmének számtalan jelével halmozta el. Az estély előkészítéséért és rendezéséért ezuton is hálás köszönetet mondunk a Ref. Nőszövetségnek, továbbá Horváth Viktor, Dr. Szilágyi Olivér és Gagyi László munkatársainknak.

Kapitalizmus és Szocializmus

Irta: Balázs Ferenc.

A köztudat szerint két merőben ellentétes gazdasági rendszer. Az első a magántulajdon szentségét és a haszonnak, a gazdasági élet mozgató erejének fontosságát emeli ki. Fölpírtése a kevesek jólétét szolgálja. Utóbbi nem ismeri el az egyénnek azon jogát, hogy magának a földből egy darabot kiszakítson. A tulajdon a közvé. A gazdaságot hajtó erő pedig a közvéérdek, mindenki egyenlő boldogulása. A két rendszer hívei éles harcban állanak egymással.

Csodálatos, hogy a tömegek mekkora jóhiszeműséggel fogadják el a két rendszer merő ellentétét. Pedig a helyzet szerintem az, hogy a tőkés gazdálkodás és a munkásság által ajánlott szocializmus *a rendszer lényegeiben* ugyanazok. Szerkezetében, alapvonásaiban megértve, a szocializmus vagy kommunizmus nem más, mint a tőkés gazdálkodás által szervesen magában foglalt elvek teljes foku megvalósítása bizonyos javításokkal, kiigazításokkal, amelyeket a tőkés gazdálkodás a maga lassu továbbalakulásában esetleg maga is előbb-utóbb végrehajtana, ha nem is nevezné a folyamat egyes mozzanatait ugyanazokkal a nevekkel. Hogy ennek nyíttjára jöjjünk, egyebet nem kell tennünk, mint bedugni füleinket a jelszavak előtt s a két rendszer tényleges irányvonalaira vetnünk tekintetünket. Különbéset kell tennünk a hangoztatott elvek és a ténylegesen követett irány közt. A munkásmozgalom szükségképen állítja, hogy gazdasági tervei a jelenleg érvényben levő, szerinte a legteljesebb elnyomást, egyenlőtlenséget jelentő tőkés gazdálkodástól lényegesen különböznek, azzal szemben teljesen új irányelveket jelentenek. Az ok nyilvánvaló. Mivel a hatalom jelenlegi birtokosai is azt hangoztatják, hogy az egész társadalom javát akarják, – az elnyomó sohasem vallja be, hogy elnyomó, – a szavak harcában a két szemben álló csoport egyképen a jószág mezében tündöklik. Az új mozgalom szellemi előkészítő tüzelése azonban nagyon erőtlen lenne, ha a bombák csak így robbanhatnának: ti nagyon hitványak vagytok, csak a magatok hasznával törődtök, bármit is mondtok. Azért vesszük át tőletek a hatalmat, mert az egyenlőséget csak mi akarjuk komolyan megvalósítani s azt nem csak mondjuk. A tőkés csoport teljes látszattal fordíthatja a fegyvert a munkásság felé. Ellenben mennyivel másként folyik az elvek harca, hogy a munkásvézerek ezt szónokolhatják: a *rendszerben* van a hiba, azt kell gyökeresen megváltoztatni.

Első, leglényegesebb különbségül azt szokták felhozni, hogy az egyik a magán, a másik a köz, vagy állami tulajdon-jog alapján áll. Könnyen megérthető azonban, hogy a jogi elv szempontjából a jelenleg érvényben levő úgynevezett magántulajdon rendszere voltaképen szintén állami tulajdon rendszer.

Igaz, hogy az egyének birtokuk vezetését közvetlenül maguk intézik, sőt azt szabadon el is adhatják, de az állam számára ez mindaddig, amíg a magán *gazdálkodás* elve alapján áll, nem lényeges. A föld el nem fut, nem fontos ki az, aki véletlenül használja, a fő az, hogy a jog szempontjából az állam, amikor szükségét látja, a maga által meghatározott törvények szerint a termelési eszközök, vagy legalább is azok használata felett *végső fokon rendelkezik*, bármikor beavatkozhatik, azokat kisa-játíthatja. Az állami *tulajdonjog* elve ezt a végső fokú rendelkezési jogot jelenti, nem pedig az állam közvetlen, vagy éppen nagyüzemi *gazdálkodását*, amelynek alkalmazása vagy mellőzése az állami hatalom célkitűzéseitől s az alkalmazott végrehajtási módozatoktól függ. Csak így érthetjük meg azt a különösnek tetsző körülményt, hogy pl. Szovjetország már akkor állami köztulajdonnak jelenthette ki a földet, amikor még megengedte, hogy a földművesek az általuk eddig birt területeken továbbra is magángazdálkodást folytassanak. Vagy pedig, hogy a magántulajdon rendszerét gyakorló Magyarországon a mai napig érvényben van az a törvény, amelynek alapján az állam egyes birtokosokat ténylegesen meg tud akadályozni abban, hogy tulajdonukat eladhassák.

A különbség tehát nem a tulajdon jogi elvében, hanem abban keresendő, ahogy az állam az ő végső rendelkezési jogával él. S itt az eltérés már lényegesen látszik! A szocializmus állama arra törekszik, hogy a termelő eszközök felett való végleges rendelkezési jogával élve, a termelést és szétosztást állami nagy üzemekben egységes terv szerint maga intézze. A tőkés állam pedig látszólag a társadalom gazdasági erőit a maguk mentére hagyja, legfeljebb mint egyeztető bíró avatkozik bele az ügyek menetébe néha.

A különbséget nem szabad azonban pusztán az állami tevékenységek fokával és irányával mérni. Ami a szocialista államban egyedül az állam, az a tőkés *gazdálkodás* esetében az állam és a tőke együttvéve. A kérdés tehát az, hogy együttvéve a tőkét és a tőkés államot, találunk-e ezek működésében a szocializmuséhoz hasonló törekvést arra, hogy a termelés és szétosztás nagyüzemekben egységes terv szerint történjék?

A leghatározottabb mértékben.

A tőkés *gazdálkodás* kezdetei óta lényeges átalakuláson ment át. Fejlődésének útja a kisüzemek szabad versenytől a nagyüzemekben termelő kartelekig vezetett. Az is nyilvánvaló, hogy a nagytőké amellet, hogy a nagyüzemi termelés és szétosztás egysége felé törekszik, sőt az egyes országokban egyes árucikkelnél meg is valósította, állandóan terjeszkedik. Teljesen helyénvaló tehát az az állítás, hogy legalább is ebben a tekintetben a szocializmus nem más, hanem csak megvalósítása annak a nagyüzemi termelési és szétosztási egységre való törekvésnek, amely a tőkés *gazdálkodás* fejlődésének leglényesebb mozzanatát alkotta.

Ez az irányzat még nyilvánvalóbbá válik, ha a tőke tevékenységeivel együtt az állam gazdasági politikájának alapelveit is figyelembe vesszük.

Az állam a tőkés gazdálkodás kezdetein a meginduló új rendszerű gazdasági életbe nem igen avatkozott bele. Tágas, új kiaknázásra váró területekre bocsájtotta ki a tőke első rajait, a nehézségek a kapitalizmus belső nehézségei voltak, az anyaggal, a szervezéssel való viaskodás, egyébként simán és csodálatosan ment minden. Ha a tőke önhatalmulag járt el az alkalmazott munkássággal szemben, a munkásság is életre ébredt és szervezkedéseivel emberségesebb bánásmódot próbált kiküzdeni magának.

Egy idő után azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a maga belső egységétől még roppant távol álló magán tőke a gazdasági élet szántóföldjét nem műveli kielégítően. Mintha száz vetőgép szórna a magot, de össze-vissza járnak, gyakran össze-ütköznek, egyes helyekre igen sok mag jut, máshol meg a barázdák üresen maradnak. Azzal is sok baj van, hogy a gépeket mozgásban tartó munkaerő és a géptulajdonosok között nincs meg az összhang. Az állam magára vállalta, magára kellett hogy vállalja a feladatot s a maga pótló, kiegészítő gazdasági intézkedéseivel teljesebbé, egészségesebbé tenni a gazdasági élet hálózatát. Vasutvonalakat épített, postai szolgálatot szervezett ott, ahol a magán tőke erre nem vállalkozott. Lassan-lassan már ott is megszervezte a maga nagyüzemi termelését, ahol a magántőke szolgáltatása hiányos, vagy tulságosan költséges volt, így keletkeztek az állami, városi vízmű és villamossági telepek, kórházak, kísérleti telepek. De már a magántőke életébe is bele kellett avatkoznia, mert a bajok a társadalmat felborulással fenyegették. A tőke már csak az egymás, vagy a munkásság és fogyasztó közönség rovására tudott terjeszkedni; a piacok megteltek, a túltermelés időszakos válságokat okozott, amelyeket vállalatok sorozatainak bukása, meg munkanélküliség tett elviselhetetlenné. Ekkor lesz általánossá az állam gazdasági egyeztető, egységesítő szerepe. A termelést szabályozni kell védővámokkal, államsegítséggel kell a veszélyes pontokon segíteni; az alkalmazott munkásság helyzetét, hogy állandó elégtelenségük állandó termelési zavarokat ne okozzon, emelni kell, a munkaidőt csökkenteni, a munka körülményeket elviselhetőbbé, egészségesebbé tenni, különböző biztosítási eljárásokkal az élet zökkenőit elkerülni. De már a munkanélküliek millióin is segíteni kell, különben az éhes tömegek gazdasági nyavalyái is orvoslásra várnak. Emelni kell a föld terményeinek az árát, amelyek maguktól nem emelkednének, törvényekkel kell szabályozni a pénz értékének ingadozásai következtében megbomlott hiteléletet. Még mindig a magántőke termel, rendelkezik, de *már úgy lehet tekinteni az egész gazdasági életet, mintha tulságosan tág önkormányzattal felruházott ezer és ezer csak nevében nem állami gazdasági szerv mű-*

ködnék az állam legfőbb irányítása mellett. Olaszország az Egyesült-Államok, meg Németország állanak e kialakulás élén s tőlük már csak egy ugrás Szovjetország, ahol az állam az úton levő, de még el nem ért egység teljes megvalósítása végett az önkormányzatot a lehető legszűkebbre szorítja s tüzzel-vassal nagyüzemesít.

Talán már nem is lehet eltagadni, hogy az egységes vezetésre való törekvés a tőkés gazdálkodásban, a tőke és az állam egymást kiegészítő működéseiben is feltalálható. Ez azonban még nem elég annak bebizonyítására, hogy a tőkés gazdálkodás és szociálizmus egyazon folyamat, lényegbevágó különbségek nélkül. A szociálizmus vádjá szerint ugyanis a tőkés gazdálkodás egységre való törekvése a nagytőke érdekeit szolgálja, a tőkés állam, minden hangoztatott pártatlansága, felülállósága ellenére sem más, mint a nagytőke eszköze és szolgálja, míg ezzel szemben a szociálizmus a dolgozó munkásság érdekeit kívánja biztosítani.

Bizonyos szempontból a vád feltétlenül igaz. Elvégre az átlagember cselekedeteinek rugója az önzés s ha a nagytőke a termelésben, a pénzületben jelentkező tulsúlyánál fogva vezető szerepet játszik, a nagytőke urai eme helyzeti előnyt kétségkívül elsősorban a maguk javára fogják kiaknázni. S hogy az államgépezet is nagyrészt a tőke hatalmi csoportjába tartozik, az is eltagadhatatlan. Az a körülmény, hogy a fejlett, demokratikus államban a legfőbb hatalomnak, a képviselőháznak tagjait a nép választja, az a nép, amely a nagytőkével ellentétben áll, csak látszat szerint teszi az államot, mint népállamot, a nagytőkével szemben álló hatalommá. A nagytőke gondoskodik arról, hogy a nép az ő embereit bízva meg törvényhozási képvisellel. Látszólag a nép a különböző politikai irányzatok jelöltjei között szabadon választhat, de a különbségek csak felületiek. Álljon csak elé annak veszélye, hogy a nagytőke, nagybirtok uralmát ténylegesen ellenző kommunista vagy földmunkás képviselők tömegesen kerüljenek a törvényhozás házába! Akkor mindjárt kiderül, hogy van-e kapcsolat a nagytőke és az államszervezet között?

Ez mind igaz, ez mind nyilvánvaló. Az állam akkor is a nagy tőke érdekeit védi, amikor látszólag azzal szembe fordul. A munkásság követeléseinek nyomása alatt alkalmazkodik, hiszen a nagytőke sem győz mindig a munkássággal folytatott közvetlen küzdelmeiben, de legalább a követelések jórészt megpróbálja lealkudni. A munkanélküliek ellátását, a kisgazdák segélyezését, hogy a nagytőkét a forradalomtól megvédje, magára vállalja, de ennek terhét nagyrészt a nép vállára helyezi, sőt magukra a munkanélküliekre és földművesekre, mivel a felvett államkölcsönök visszafizetésében adóikkal a jövőben már ők is részt fognak venni. Eltagadhatatlan, hogy a tőkés gazdálkodás urai: a nagytőkések és az államgépezet vezető csoportja, elsősorban a maga érdekét tartja szem előtt. Kiáltó

a különbség a tömegek alacsony életszintje s a paloták urainak fényűző, kényelmes élete között. Minden időben talán ez a ropant egyenlőtlenség volt az, amely a tömegeket uraik ellen ingerelte. De lássuk csak a dolgot közelebbről, hogy is állunk vele? Mindenekelőtt azzal kell tisztába jönnünk, hogy az életszintek különbözőségei megállapításánál nem a vagyon, hanem az egyéni jövedelem értéke az irányadó. A hatalmas gyáros vagyonának értéke milliárdokat tesz ki, így meg lehet állapítani, hogy valamely ország nemzeti vagyonának fele hány tízezer ember birtokában van, de annak a milliárdokat érő gyár- vállalatnak gépei, maga a tőke nem jelenti a tulajdonos életszintjét. A vagyon jövedelméből százezer alkalmazott osztozik s a tulajdonos talán csak egy-két százalékot csip le a százezer alkalmazott fizetéséből – ez a bizonyos hirhedt marxizmusérték-többlet – s máris a tömeg szintje fölé ezerszeres jövedelemmel emelkedik. Igazságtalan ez? Ha az: akkor is emberi és elkerülhetetlen. Mentsége: a tömegek életét komolyan nem szegényíti meg. Nagy meglepetéssel szolgált a jövedelemosztást követelő angol munkásság számára az a kimutatás, hogy személyenként az így nyert többlet mindössze pár schillinget tett volna ki. A tömegek életszintjét nem a vezető rétegektől elvett többlet jövedelmek szétosztott morzsái, hanem a fokozott termelés tudja csak megnövelni. Lám, Amerikában több a dusztagdag ember, mint bárhol máshol, a tömegek életszintje mégis tizszerese tud lenni az európai átlagnak.

A nagy tőke urai gondoskodnak magukról, ezt rossz néven vehetjük tőlük, ha akarjuk, – de a munkás állam tőkés urai sem maradnak hátul. Emberek ők is. Az amerikai szakszervezetek elnökei, szervezői az átlagos munkásfizetések hatnyolcszorosát kapják. Hát egyes szovjet-orosz népbiztosok fényűző életéről nem olvastunk-e? Tiszta, önzetlen, kevéssel megelégedő vezető persze akad mindenütt, a tőkés országokban is, de semmiféle szervezetet többségben ilyen emberek sohasem irányítottak és sohasem fognak irányítani azon egyszerű oknál fogva, hogy ebből a fajtából egyelőre még kevés születik s még kevesebb tud megélni. Ezért nem is tárgyaljuk e két rendszer között állítólagosan fönnálló azon különbséget, amely szerint az egyiket a magán haszon, a másikat a közérdek szolgálata tartaná fenn. Ilyen különbség nem létezik, csak a jelszavak harcában. Az egyént a fejlődés mai szakaszán mindig az önérdék vezeti, s ezt semmiféle rendszerváltozás nem befolyásolhatja.

Mit számít az, hogy a népbiztos jog szerint magáénak semmit sem mondhat s állítólag nem haszonért dolgozik? A tulajdonjog csak akkor előny, ha egyuttal használati jogot is jelent. Az állami vezetők tulajdonjog nélkül is használhatják az állam palotáit, gépkocsijait, vasutjait, alkalmazottai szolgálatát s minden kényelmet és bőséget, amelyet egy mindennapi tőkés megenged. A feltételezett, kiharangozott, legjobban el-

ítelt különbség a tőkés és szocialista gazdálkodás között tehát semmivé olvad.

De még hátra van egy pár vádpont.

Hát jól van, úgy a tőkés nagyurak, mint a népállam vezetői magukról meg nem felejtkeznek. Nincs vele sok bajunk, el-tűrjük, ha mindjárt összeszorított ököllel is, mert ők is emberek, de mi is azok vagyunk. A fontos kérdés azonban mégis csak az, hogy az egyiképen, ha különböző fokokban is, a kialakult gazdasági nagyüzemi egység gépezetét úgy irányítja-e a tőkés gazdaság, hogy az a tömegek életszintjét általánosan, tehát egyenlően emelje?

Ez, az a legfontosabb kérdés s mint mindig, ennek eldön-tésénél sem a jelszavak után indulunk, nem a közhírré tett akaratot mérlegeljük, hanem a ténylegesen elért eredményeket. Azzal sem törődünk, hogy a tőkés gazdálkodás esetleges eredményeit tervszerűen érte-e el? A tervgazdaság hívei is előbb-utóbb meg kell, hogy győződjenek arról, hogy terveikből csak az valósulhat meg, ami a gazdasági élet mély, nagyrészt meg ismeretlen erőinek sodrába esik. Azzal ellenkezőt erőszakolni nagyobb erőpazarlással jár, mint a magára hagyott gazdasági erők lassabb, kanyargósabb útja. Sem a tervszerűségnek, sem pedig a nagyjából mindig azonos, mert önző, lelki indító okoknak mértékével tehát nem foglalkozunk; a tényleges helyzetet vizsgáljuk. S akkor rájövünk arra, hogy ami a nagyüzemek, fő-képpen gyárvállalatok által alkalmazott tömegeket illeti, azoknak helyzete az időszakonkénti hullámzásoktól eltekintve, a tőkés államokban állandó javulást mutat nemcsak a munkabérek értéke, hanem a munkásság számára biztosított egyéb szolgáltatások, jóléti és művelődési intézmények tekintetében is. Talán igazságtalan az összehasonlítás, de az alkalmazott amerikai, vagy angol munkásság átlagának életszínvonala jóval föl-ötte áll a szovjet orosz munkásságénak. E különbség természetesen nem a kommunizmus rovására írandó, ez az egyes országok műszaki fejlődöttségének különbözőségében leli magyarázatát, aminthogy az angol munkásnak például a román munkásénál is jobb a helyzete ugyanazon tőkés gazdálkodás mellett, ugyanazon ok miatt. De annyi legalább bizonyos, hogy a munkásság helyzete a tőkés gazdálkodás mellett is kielégítő tudna lenni. Ezt igazolja különben az a körülmény is, hogy a kapitálista államokban alkalmazott munkásság többsége nem szociálista, helyzetével általában meg van elégedve. Még Angliában is, ha tisztában vagyunk azzal, hogy a Munkás Párt általában a szavazatoknak csak egyharmadát kapja s hogy a munkás képviselőknek legfeljebb egyharmada, vagy a fele szociálista.

De a nagytőke jól felfogott, önző, üzleti érdeke nemcsak azt biztosítja, hogy az alkalmazott munkások és tisztviselők helyzete egyre javul. A tőkés állam hatalmi csoportja, amint már láttuk, arra is reákényszerült, hogy ezeken kívül álló rétegek életsorsával is törődjék, azt emelni próbálja s még a

munkanélküliek eltartásáról is gondoskodják. Itt újra mit sem számít, hogy az indító ok a tömegek vásárló képességének növelése, vagy az üzletmenetnek ártó bizonytalanságok, esetleg forradalom elkerülése. Annál szilárdabban, annál biztosabban lehet rá építeni. A tények beszélnek. A tényleges helyzet pedig az, hogy a gazdasági élet a tőkés államokban válságok idején a rendelkezésre álló munkaerők egészét ugyan nem használja fel, de azért az egész társadalom számára termel s a termelt javakat mindenki között osztja szét. Az eljárás talán nem gazdaságos, de azt mindenki tudja s jobb módszerek bevezetésén kísérleteznek az egyes államok. E tekintetben minden bizonnyal az amerikai Roosevelttel kormányzat a legmerészebb és legtalálékonyabb. A munkaidő csökkentése, hogy mindenki, de rövidebb ideig dolgozzék, a legteljesebb mértékben szociálista ízű intézkedés. De az állami közmunkák kiterjesztése, az ipari munkásság feleslegének a földre való visszatelepítése is azt az irányzatot jelzi, hogy lehetőleg mindenki újra alkalmazott, tehát dolgozó, javakat termelő munkás lehessen. Sokak szemében ezek az intézkedések azt a látszatot keltik, mintha a tőkés gazdálkodás a maga megmentésére szemérmetlenül kölcsön venné a vele szöges ellentétben álló szociálista államelképzelés elveit; a valóság azonban egészen más. Egyéb nem történik, minthogy halad a gazdasági kialakulás folyamata, a hibákat, hogy minden el ne akadjon, a folyamat maga kiigazítja s ha ezt némelyek szociálizmusnak nevezik, legalább tudjuk, mi a szociálizmus: tőkés gazdálkodás a XX. században, megfejlve, tökéletlenségeitől megfosztva, kifejlesztve irányelvei szerint.

Kapitalizmus, szociálizmus: egyazon útját jelentik a tőkés gazdálkodásnak. Mindkettő az egyéni szabadság megszorítása árán, az embereknek fokozatosan egységesen vezetett nagyüzemekbe való beolvasztásával valósítja meg az életszint viszonylagosan egyenlő emelkedését. Az egyéni szabadság megvonása, az élet elszíntelenítése, gépiessé tévése egyképen bűne mindkettőnek. A tömegek élete az elnökgazgató s a népbiztos főnöksége alatt ugyanúgy napi robot, a gépek etetése, üzemi papirok kitöltése. Itt is, ott is csak az szabad, aki a csúcsra került. De számít valamit az egyéni szabadság elvesztése, ha az egyenlőség, a beosztott munka alapján az elégséges jövedelem különben kijár? Nyilvánvalóan nem, hiszen a munkásság, ha mutatja is, általában nem elégedetlen. Szociálistává is nem a Das Kapital olvasása, sőt sok tekintetben nem is a kapitalizmus pokoli, hibáinak észrevétele, hanem ellenkezőleg, annak sikerei, magában rejtett lehetőségei tették. A hátrányokat a parasztság tömegei is érzik, sőt talán csak ők érzik azokat egyoldaluan, hiszen a búza meg a gyári portéka árucseréjén ők mindig veszítenek. De a falusi kisgazda mégsem szociálista, mert ő nem tapasztalhatta, mint a munkásság, a tőkés gazdálkodás előnyeit: milyen simán folyik a termelés a nagyüzemek-

ben! Ennek fölfedezésétől már csak egy lépés a szocializmus; a munkásságnak csak azt kell elképzelnie, hogy minden az *övé*, sorsának intézése az ő kezében van s akkor könnyű szerrel fogja annak minden hibáját kiküszöbölni, áldását *kiterjeszteni minden emberre*, még a parasztra is, ha akarja, ha nem akarja.

S itt eljutottunk a két rendszer között mégis fennálló azon két különbséghez, amely, ha nem is lényegbe vágó, mégis megmagyarázza a kettő véres szemben állását.

Az első az átlagszerű, tehát önző munkásvezérek szempontjából fontos. A tőkés gazdálkodás és szocializmus lényegében ugyanazon az uton járnak, de a változás – *személycserét* jelent. Persze, hogy ellene van a hatalom minden birtokosa annak, hogy őket a hatalomban, az élet szabadságában a munkásvezérek leváltásák! És a munkásság szóvivői persze, hogy akarják, hogyne akarnák azt a hatalmat a maguk számára megszerezni!

A másik különbség a munkástömegek érzelmi aláfestője, a zászlóra irt legfontosabb jelszó. A tőkés gazdálkodás ugyanis még nem tette meg, vagy nem tudta megtenni azokat a lépéseket, amelyek őt szocializmussá tennék, még nem vont be mindenkit közvetlenül a nagyüzemi gazdálkodás körébe és egységébe s ezáltal a munkásság helyzetének viszonylagos bizonytalanságát és nyomorát okozza. Bár terjeszkedése nyilvánvaló és tervszerű, mégis ugyanabban a társadalomban megtűri, nemcsak a parasztság és kisiparosság tömegeinek, hanem saját soraiban is ezer vállalkozásnak viszonylagos önállóságát és szabadságát, amellyel elsősorban az időszaki válságoknak nyújt betörési lehetőséget, másrészt megakadályozza az egységes nagyüzemi rend előnyeinek teljes kifejtését. Itt, ebben a tekintetben jelent a szocializmus érezhető különbséget. Személycserét akar, ez az első új forradalmi indítványa. De ezenkívül s át akarja ugorni azt az időszakot, évtizedeket, esetleg évszázadokat is, amíg a kapitálista állam a maga természetes útján magától is az egész termelő társadalmat nagyüzemi egységébe foglalná. Siettetni akarja e folyamatot.

Az is lehetséges azonban, hogy a kapitálizmus magától sohasem jutna el a szocializmusig, vagyis a teljes nagyüzemi egységig, mert abban őt nemcsak az idő teljességének távollétsága, hanem valami egyéb is akadályozza. A kapitálizmus, szocializmus folyamata az egyenlőség felé tör, de ezt az egyéni szabadság fölállozása árán teszi. Viszont egészen lehetséges, sőt valószínű, hogy *az egyenlőség vágya mellett az egyén szabadságra való törekvése is szerves része az emberi természetnek*, s most, mielőtt az egyenlőség a szabadságot teljesen megsemmisítené a szabadság utolsó erőfeszítésével tiltakozik a teljes, tökéletesen véghez vitt nagyüzemi egység megvalósítása ellen. S hogy vajjon a tőkés gazdálkodás jelenlegi formájában marad-e meg, vagy a munkásságnak sikerülnie fog azt átkényszeríteni útja utolsó szakaszán, *az látszólag* teljesen attól függ, hogy az embert, mint érző, megnyugvást kereső lényt a jelenlegi felemás

válságokkal, a gazdasági élet időszakos pangásával bizonytalanná tett, de a szabadság némi nyomát megőrző élet elégti-e ki jobban, vagy pedig a szabadság szinte teljes megszűnése mellett elért viszonylagos gazdasági biztonság és egyenlőség.

Az én felfogásom szerint azonban a kérdés mégsem itt fog eldőlni.

A kapitalisták a haszon szerepének kikapcsolásában látják a szocializmus gyenge oldalát. A közérdeknek szerintük nincsen elég ereje, hajtó lendülete ahhoz, hogy egy roppant gazdasági szervezetet mozgásban tudjon tartani. A veszély azonban nem itt jelentkezik. A haszon a tőkés államokban is egyre veszít jelentőségéből. Helyét az állás megtartásának gondja s az emelkedés, jövedelmezőbb állásba való jutás reménye foglalta el. A nagyüzemetek már régtől fogva nem a tulajdonosaik, a részvényesek, hanem az alkalmazott, kötött fizetésű tisztviselők vezetik. A szocialista államban sem a közérdek fogja a rendet vezetni, hanem ugyanaz az emberi érdek, akármit is hangoztassanak a jelszavak. Egy szocialista állam nehézségei nem itt fognak jelentkezni. De a nagy társadalmak teljes nagyüzemi egységének megvalósítása roppant műszaki nehézségekkel jár. Kérdés, hogy az ember, fejlődöttsége mai fokán, képes lesz-e ezt a roppant egységet megteremteni és fönntartani. S ha igen, a társadalom alapanyaga, az ember, a megvalósítással járó katonai és bürokratikus nyomást bírni fogja-e sokáig. Oroszországban a majdnem két évtizedes kísérletezés eredménye a két legfontosabb tekintetben mintha bizonytalan volna. S ha egy idő múltán a sikertelenség kiderül, akkor már az is bizonyossá válik, hogy az emberiség egyelőre a tőkés gazdálkodás rendszerénél, a kisebb, kezelhetőbb termelési egységek laza egyeztetésénél tökéletesebb rendszert csak elképzelni tud, de annak fenntartására már nem képes, mégha csakúgy meg is kell szenvednie miatta.

MEGJELENT

BALÁZS FERENC főmunkatársunk
új könyve:

A RÖG ALATT.

Ez a könyv a falu-munka fiatal erdélyi hősének elgondolásait, munkáját és tapasztalatait foglalja össze, a népert való jóakarát és a nép drámai küzdelmét. Ez a könyv az új erdélyi magyar nemzedék munkájának dokumentuma, ez a könyv egyik legnagyobb teljesítménye nemzedékünknek.

Minden öntudatos **olvassa és terjessze** ezt a könyvet, mely a erdélyi fiatal magyar mi igazi büszkeségünk.

Kapható és megrendelhető kiadóhivatalunkban. – A 324 oldalas könyv művészi címlapját Debreczeni László rajzolta. – Ára főiskolásoknak ezután is 80 – Lei, másoknak 120 – Lei.

Kisgazdaság, vagy nagygazdaság?

Irta: Dr. Parádi Kálmán.

Nem könnyű feladat ebben a nagy körültekintéssel és széleskörű ismereteket igénylő kérdésben véleményt mondani. Nem is fogok mást tenni, mint egyszerűen ismertetni – igen röviden és vázlatosan – két értékes könyvnek ezirányú véleményét. Mindkét könyv tanulságos adatokat szolgáltat, mélyreható alaposággal igyekszik a gazdasági kérdések rengetegében tájékozódni.

Kerek Mihály könyve (A telepítés félévszázada Magyarországon. Magyar Ut kiadása, 1935.) kizárólag az ötven év óta folyamatban levő németországi telepítésekkel foglalkozik. A németek Bismark óta felismerték a telepítések nagy jelentőségét és 1886. óta fokozódó mértékben végzik a parasztosztály megerősítését a telepítések által. Az összegzett eredmények a következők:

A porosz állam létesített	1886–1918-ig		
21,759 telephelyet		350,160 hektár területen ^{3*}	
A telepítő társaságok és hatóságok			
létesítettek 1891–1918-ig			
23,731 telephelyet		218,820 hektár	területen
1919–1934-ig 67,198 telephelyet		735,376 hektár	területen
Összesen: 112,728 telephelyet		1,304,356 hektár	területen

A helybeliek földhözjuttatására szolgáló tulajdoni parcellák száma:

	117,275, területe 183,849 ha		
A bérleti parcellák száma	143,000, „	121,000 „	
Összegezve	373,000, „	1,609,205 ha	

A porosz állami telepítés kizárólag a német elem megerősödését akarta szolgálni Keletporoszországban. A német nagybirtokos osztály fokozatos elzüllése és az igénytelen lengyel paraszt térhódítása által talajtalanná vált német kisbirtokososztály nagy tömegekben hagyta el hazáját és vándorolt ki Amerikába. A porosz állami telepítés nem tartóztathatta fel ezt a folyamatot: Nehézkes hivatali működése nem versenyezhetett a mozgékony lengyel magántelepítő társaságokkal, mely utóbbiak több földet juttattak a lengyel kisbirtokosság kezére mint a nagy tőkékkel dolgozó porosz állami hivatalok a német parasztnak. Azon kívül nem végeztek kisajátítást, hanem csak vásárlás útján szerezték meg a földeket. Továbbá a német nagybirtokosokat kimélvé, első sorban lengyelektől akarták a földet megvenni. Ennek dacára is csupán egy harmadrészben szerezhették meg lengyel kézből a földeket, kétharmadrészben német nagybirtokosoktól. Végül pedig a Keletporoszországba államilag telepített 22,000 német család 50%-a, éppen 11.000 család kénytelen volt elhagyni telep-

* Egy hektár: Egy és háromnegyed hold terület.

helyét a lengyel kisajátítás miatt a háboru után, mikor is az egész terület Lengyelországnak jutott.

A Poroszországban állami támogatással 1891. óta működő magán-telepítő társaságok 24.000 telepes családot helyeztek el. Az állami és magántelepítés összesen 220.000 főnyi népességet helyezett el a háboru előtt.

A háboru után egészen más feladatok elé került a telepítés, melyet különösen a nemzeti-szocialista kormány intéz fokozódó buzgalommal, most már az egész birodalom területén. 1919–1933-ig 62,371 telepes család 269.000 főnyi össznépességgel jutott földhöz.

A háboru után kiosztott földek 10%-a állami tulajdonból, 76%-a pedig nagybirtokokból származik. Mind nagyobb figyelmet fordítanak arra, hogy az eddig *terméketlen területek bekapcsolódhassanak a termelésbe*. Talajjavításra milliiókat áldoznak, s az ujabban megszervezett *közmunka-hadsereg* ezer táborba tömörült negyedmilliónyi léghétsége ármentesítést, erdősítést, csatornázási munkálatokat végez kitűnő eredménnyel. Teljesítményük 1933-ban 56 millió hasznos munkanapot tett ki, melynek 52.4%-a talajjavításra esett. Becslések szerint körülbelül 9 millió hektár új mezőgazdaságilag művelhető területet szándékoznak nyerni a talajjavítási eljárások által.

A németországi háboruutáni telepítések ütemét az általános politikai és világgazdasági helyzet szabta meg. Gyarmatait elvesztvén, Németország nem helyezhetett el többé emberfölségéből egy tekintélyes részt azokon. Azonkívül szinte tökéletesen elzárult az amerikai kivándorlás lehetősége is, amely a háboru előtt nagy szerepet játszott. 1920–1927-ig általános ipari fellendülés következett be s az országban maradt munkástömegek a városokba tódultak, ahol ipari elhelyezkedést találtak. Ezt a proletarizáló folyamatot elősegítette a szocialista kormány is, amelynek érdeke volt, hogy minél nagyobb munkás-tömegek felett rendelkezék hatalmi érdekei szempontjából. Érthető tehát, hogy az 1932-ig városi építkezésekre fordított 9,4 milliárd márkával szemben csupán 1 milliárddal támogatott mezőgazdasági telepítés elfordította a néptömegeket a falutól és a városok felé vonzotta. Bekövetkezett azonban a harmincas években a súlyos ipari válság, a maga 6 milliós munkanélküli hadseregében, melyet a nemzeti-szocialista kormány vissza akar fordítani a falu felé. Megvilágítja ezirányú célkitűzésüket Hitler jelszava is: „Parasztállam leszünk, vagy elbukunk!”

Népesedési szempontból megállapítható az, hogy a telepítés folytán a népsűrűség emelkedett, a szaporodás kedvezőbbé alakult, az elvándorlás csökkent. Ezzel szemben *azokon a területeken, ahol a nagybirtokok megmaradtak, a lakosság mindenütt visszaféjlődött*. Jellemző például 25 keletporoszországi telep népesedési mozgalma 1910–1925-ig. A lélekszám 5420-ról 9112-re növekedett, a háztartások száma 1042-ről 1773-ra emelkedett, mindkettő tehát 70%-kal szaporodott. A népsűrűség 25 főről 60-ra szökött fel. Felosztott nagy birtokokon 2–3 év alatt 60–88 százalékig emelkedett a lélekszám, a háztartások száma és a gyermekek száma. A népsűrűség pedig ilyen rövid idő alatt 20–25-ről 70–90 re emelkedett. *Nagybirtokon kény-*

telen elvándorolni a fiatalság, megszűnik a gyermekáldás, ennek minden szomorú következményével. Általában a legkedvezőbb szaporodást azok a parasztszaládok mutatják, amelyeknek 2–20 hektárnyi területű birtokuk van. Ezen alul, vagy felül levő birtokosok lanyhán vesznek részt népesedési kötelességükben.

A munkáskezek foglalkoztatása szempontjából is sokkal kedvezőbb a 2–20 hektár terjedelmű birtokok szerepe. 619 telephely és 103 mezőgazdasági nagyüzem összehasonlító vizsgálata a következő eredményt adta:

üzem nagyság	100 ha területre esik állandó munkaerő	állandó munkaerő nagyüzemben=100
nagyüzem	14,5	100
2–5 ha	66,6	458
5–10 „	40,0	275
10–20 „	26,0	179
20–50 „	17,2	119

A kisgazdaságok tehát négy és félszer annyi embert foglalkoztatnak, mint a nagygazdaságok. Hogyha leszámítjuk az állandó munkaerőket, akkor is három és félszer annyi nem állandó munkaerő dolgozik a kisgazdaságokban viszonyítva a nagyüzemekhez. Ez röviden annyit jelent, hogy *manapság, amikor az emberfölség elhelyezése és foglalkoztatása a legfontosabb nemzetgazdasági szempont, ennek a követelménynek sokszorosan jobban tesznek eleget a kisgazdaságok, mint a nagygazdaságok.*

A kisgazdaságok életképességének legmeggyőzőbb bizonyítékát a termelés adatai szolgáltatják. A *kisgazdaságok felveszik a versenyt a nagygazdaságok termelésével, még pedig az elsőbbség biztos reményével.* Az állatállomány még azokban a kisgazdaságokban is nagyobb, mint a nagygazdaságokban, amelyeknek aránylag kevesebb a zöldmező-állománya. Telepítés által a volt nagyüzemek állatállománya megkészsereződik. A juhtartás ugyan átlag 70 százalékkal csökken, viszont a loállomány 75 százalékkal, a szarvasmarha-létszám több mint 100 százalékkal, a sertés pedig 300 százalékkal növekedett.

Hasonló kedvezően viselkedik a kisgazdaság a piacra vitt állati termék mennyiségére vonatkozólag is. *Hogyha a nagyüzemek piacra szállító képességét 100-nak vesszük, akkor (két évi átlagban) ugyanazon területtel bíró kisüzemek termék-eladási arányszáma a következő: (7 telepesfalú adatai) szarvasmarha: 130, sertés: 185, tej és vaj: 162.*

Még kedvezőbben alakul a mérleg a kisgazdaságok javára, ha az *össztermelést* vesszük tekintetbe. A kisgazdaságok élelmiszerszükséglete ugyanis éppen kétszer akkora, mint a nagyüzemeké (azonos földterületre átszámítva).

Az 5 ha-nál kisebb gazdaságokban a sertés és krumpli a legfőbb termék, az előbbi túlnyomólag eladásra, míg a krumpli főleg háziszükségletre szolgál, viszont gabonából beszerzésre szorulnak. (Háromszor akkora a sertés-tenyésztés és a krumplitermelés, mint a

nagyüzemekben, gabonát viszont 31 százalékkal kevesebbet termelnek). Az 5–10 ha-os gazdaságok már a gabonaeladás terén is egyenrangúak a nagyüzemekkel. A 20–50 ha-os gazdaságok termelése aránylag a legkisebb, de még mindig felette van a nagyüzemének.

A németországi mezőgazdaság sokévtizedes kísérletezésének eredményeként leszögezték azt, hogy az 5–20 hektáros kisgazdaságok minden szempontból előnyösebbnek bizonyultak, mint a nagygazdaságok. Ezért aztán a nemzeti szocialista Harmadik Birodalom minden erejével igyekszik megerősíteni az eddig meglévő kisbirtokokat s áldozatos munkával létesíti az új kisbirtokok tömegeit.

Matolcsy Máttyás alapvető fontosságú könyve (Agrárpolitikai feladatok Magyarországon. Soli Deo Gloria szövetség kiadása, 1934. Az új magyar földreform munkaterve címen második kiadásban is megjelent már) a magyarországi földbirtokviszonyokat tárgyalja. Igen sok érdekes adat közül csak azokat említ meg, amelyek szorosan a felvetett kérdéshez tartoznak. Bizonyító erejű adatokkal és táblázatokkal mutatja be a kisbirtok felsőségét a nagybirtok felett minden vonatkozásban. *Népesedési szempontból* szinte megdöbbentő a nagybirtok káros hatása a lakosság elhelyezkedésére és ezzel egyértelműleg a népesség szaporodására. Azok a községek, amelyek területéből több mint 50–75 százalékot nagybirtokok foglalják el, alig szaporodnak. A lakosság kénytelen elvándorolni, más helyen elhelyezkedést találni. *Az egyke s a vele járó teljes elnéptelenedés, a fajfenntartó parasztság kihalása szintén a nagybirtok rovására irandó Magyarországon.* Feltűnő például az, hogy a nagybirtokokkal teletűzdelt községek népsűrűsége átlagosan négyzetkilométerenkint 20 körül van, mialatt a kisbirtokokra osztott községek népsűrűsége 100 körül mozog. De vannak olyan kisbirtokos községek, amelyekben 400, sőt 500-on felül van a népsűrűség.

Ami a kereskedelmi forgalomba kerülő *mezőgazdasági termékeket* illeti, megállapítható, hogy azoknak 70–73 százaléknyi értékét a 100 holdnál kisebb gazdaságok szolgáltatják, pedig a kisbirtokok az ország területének csak 50 százalékát képviselik. Az igen nagyfontosságú baromfitartás hozadékának 92 százaléka a kisgazdaságokból származik. Ők látják el a belföldi piacot s a kivitelt is. Az összes kereskedelmi forgalomba került tejnek 72 százaléka a 100 holdnál kisebb gazdaságokból származik. A szarvasmarha állomány 76 százaléka, a sertésállomány 85 százaléka a kisgazdaságokban van s a vágásra kerülő állatok túlnyomó része is a kisgazdaságokból származik. A kereskedelmi forgalomba kerülő búza 68 százalékát szintén a 100 holdon aluli kisgazdaságok szolgáltatják. A végeredmény tehát az, hogy *a kisbirtokok másfélszer annyi értéket képesek termelni ugyanakkora területen, mint a nagybirtokok.*

Nem kevésbé fontos szempont még a *mezőgazdasági munkaszükséglet* is. A kisgazdaságok majdnem négyszer annyi munkanapot (egyenlő területre vonatkoztatva) igényelnek, mint a nagybirtokok. A jelenlegi áldatlan birtokmegoszlásból következik egy állandóan fokozódó mezőgazdasági munkanélküliség. Földosztás esetén az emberfelesleget elhelyezni és foglalkoztatni lehetne. A háboru előtt, amikor

a határok nyitva állottak kivándorlók számára, 1900–1915-ig másfélmillió magyar honos kényszerült elhagyni az országot, szerencsét próbálni az Ujvilágban, támogatás, anyagiak híján. Hogy mekkora érték veszett el ezáltal bizonyítja az is, hogy a kivándorolt magyarok az 1925–1930. évek átlagában évi 33 millió pengőt küldöttek haza Magyarországon élő hozzátartozóiknak.

A *közteherviselés*, s általa a nemzeti jövedelem is inkább a kisbirtok talaján nyugszik. A kisgazdaságok közterhei 67%-kal magasabbak, mint a hasonló területekre vonatkoztatott nagybirtokoké. Az állami közösség szempontjából is nagyobb értéket képviselnek tehát a kisbirtokok, amelyeknek egészséges fejlesztésére nézve itt a – egy új földosztás által létesítendő kisbirtokteremtő – telepítő folyamatra nézve nagyvonalu és a legapróbb részletekig kidolgozott tervét közli, mellyel a magyarországi új fiatalság népi politikájának alapvető gazdasági programját alkotta meg.

Sajnos, nincs elég helyünk kitérni ennek a nagyértékű könyvnek részleteire, mellyel Magyarország mai mezőgazdasági konstrukciójából kiindulva az agrárpolitika összes főfeladatait szerves egészükben sorolja fel. (Hitbizományi reform, telepítés, tagosítás, útépités, hitel, szövetkezet, szakoktatás, piackutatás, szociális biztosítás). Csak néhány adatát közöljük. Az ország összes földterületének 30.3%-át teszik az 1000 kat. holdnál nagyobb birtokok összesen. A bérbeadott 2 millió kat. holdból alig 22.6% esik a 100 hold alatti kisbérletekre, a többi nagybérlet jórészt (1.5 millió hold) zsidó nagybérlek kezén. 3 millió holdnyi kötött nagybirtokból 821.361 holdat 53 birtokos élvez, mint haszonélvező. (Az Eszterházi-hitbizomány: 205.000 hold.) A kat. egyházi birtokok összesen egymillió holdat tesznek ki. Az ország 4.5 millió agrárlakosságának 67%-a mezőgazdasági munkás, család és törpebirtokos. Ebből 50% a földnélküli, 2 millión felüli 27%-ának (1.5 millió emberi) kezén alig 3 millió hold van, míg a 0.7% (100 hold alatt) kezén közel 8 millió hold föld, 29% kisbirtokos és csak 0.70%-a 100 holdon felüli birtokos.

Lapunkat előfizetői tartják fent. Sziveskedjék előfizetését azonnal megújítani az új évfolyamra. Ajánlja lapunkat ismerőseinek. Kérjen részükre mutatványszámot.

A magyarországi földkérdés.

Irta: Matolcsy Mátyás.

Magyarország belpolitikai stabilitását főleg az veszélyezteti, hogy a nagy földbirtokok, latifundiumok létezése mindezt megakadályozta, hogy a társadalom egészséges, nemzeti alapon álló, demokratikus strukturát nyerjen. A földbirtok igen egyenlőtlen megoszlása óriási szociális és társadalmi feszültségekre vezetett, amit még tetézt a népesedés alakulására gyakorolt rendkívül káros hatása. Magyarországon jelenleg óriási birtokkomplexumok vannak egy-egy tulajdonos, vagy a katolikus egyház kezén, 10–20 ezer holdas birtokok mellett 100 és 200 ezer holdas birtoktest is előfordul s összesen az 1000 holdnál nagyobb birtokok az ország területének több 30%-át teszik. De ettől az országos átlagtól vidékenként még sokkal nagyobb eltérés is előfordul, úgy hogy vannak megyék, ahol a szántóterületnek 60%-a nagybirtok. A nagybirtokok túltengésének szükségszerű következménye a másik oldalon a parasztság kezén levő birtokok tulajdonos elaprózódása és így van az, hogy az 5 holdnál kisebb törpebirtokok az ország területének 11%-át foglalják le. A végletek: a nagybirtokok, a racionálisan alig művelhető törpebirtokok és a mezőgazdasági munkások nincstelen tömegei azok, amelyek között óriási feszültségek éledtek.

Nincs ország az európai kontinensen – kivéve Oroszország egészen speciális helyzetét – ahol a Magyarországon uralkodó földbirtokmegoszláshoz hasonló helyzet előfordulna. És ez az oka annak is, hogy Magyarország feudális beállitottsága a földkérdés megoldatlanságával párhuzamosan a háboru óta eltelt 2 évtized mulva, jelenleg is épp oly erősen áll, mint régen.

Amíg a háboru előtt a földkérdés megoldásának elodázását lehetővé tette az a körülmény, hogy szaporodó népességünk feleslegei a kivándorlás által vezettetek el és így pillanatnyilag egyensúly állapotot keletkezett, bár az ország ereje a kivándorolt 1 1/2 millió magyar által rendkívül meggyengült, addig jelenleg agrártömegeink új generációi a munkanélküliség problémáját mélyítik el. Jelenleg Magyarországon közel 3 millió főnyi a lakosság azon rétege, amely a biológiai létminimum alatt áll, ebben a kategóriában egy-egy család évi összes jövedelme átlagosan 250–300 pengő között váltakozik, amely összegből 5–6 tagu családnak kel megélni.

E súlyos probléma megoldása kettős: egyrészt a mezőgazdasági termelés átszervezése, másrészt az ipar fejlesztése. A mezőgazdasági termelés átszervezése azt jelenti, hogy a jelenlegi extenzív nagyüzem-szerű termelésről az intenzív kisüzemi termelésre kell áttérnünk, más szóval az 500 holdnál nagyobb birtokokból igénybevehető 3 millió hold földet kisgazdaságokká kell átalakítani oly módon, hogy ezáltal az említett nincstelen agrártömegek jelentős részét, közel felét önálló

existenciává téve, földhöz, juttassuk. Ennek a munkának reális, de gyökeres megvalósítása áll a népi politika tengelyében.

A kérdés megoldásának ütemét az ország közgazdasági ereje szabja meg, amely szerint évenként 100–200 hold nagybirtoknak felosztása és 10–14 ezer család telepítése válik szükségessé és lehetővé. Az ehhez szükséges tőkék a nemzeti jövedelem tőkévé akumulálódó részének mindössze $\frac{1}{5}$ -ét, $\frac{1}{6}$ -át veszi igénybe, amely azt jelenti, hogy a magyar közgazdasági élet megrázkódtatásmentesen válósíthatja meg ezt az egész ország termelését és társadalmi átalakítását jelentő földreformot. Ilyen cikk keretében a megoldás részletei alig vázolhatók, azt azonban fontos hangsúlyozni, hogy a magyar faj megerősödését a fajfenntartó agrártömegek életszínvonalának emelése hozhatja meg, amely egyrészt gazdasági erejének fokozásával, másrészt ma még igen szerény műveltségének gazdagításával érhető el.

Ennek a nemzetmentő munkának megkezdését egy rendkívül nehéz politikai harc kell hogy megelőzze. Ki kell harcolni a titkos választójogot és azt, hogy a magyarság széles rétegeinek érdekeit olyanok képviseljék, akik valóban a magyarsággal együtt éreznek és értük dolgoznak. A jelenlegi politikai rendszer mellett a nemzet életét a vagyon és a bürokrácia képviselői irányítják, ahol hiányzik az egységes, tisztult világnézet, amely a nemzet minden erejét, a gyónt, a jövedelmet, az embert, a tehetséget mind egy közös nagy cél: a nemzet megerősítése érdekében veszi igénybe.

A magyar „ifjú katolicizmus”

Irta: Rózsa T. Lajos.

Ifjú katolicizmus, öreg katolicizmus. Ezeknek a szavaknak lehet egészen helyes, de téves értelmük is. Annyiban ugyanis, amennyiben az Egyház: Krisztus misztikus teste, nem lehet szó fiatal és öreg katolicizmusról. Krisztus teste felette áll az idők változásának... örök. De abban az értelemben igenis lehet beszélni ifjú és öreg katolicizmusról, hogy vannak *ifjú és öreg katolikus rétegek*. Nemcsak a testi kor szerint, nem is a dogmatikai meggyőződésben, a hit egysége vonalán, hanem *a lendület foka szerint*.

Az *öreg katolicizmusnak a típusa* – ezt lehet mondani, – a liberális kor katolicizmusa. Ennek az arculatát jellemzi: nagyfokú individualizmus, merő mechanikus, keretszerű vallásosság, középcélok kitűzése. Ideálja nem a szent; illetőleg az ily típusu öreges ember nem mer Krisztusra, mint mindenestől követendő eszményre nézni, hanem megelégszik a középszerrel, a nyárspolgári stilussal. Ha vallja is hitét, ez a hitvallás is bizony legtöbbször vérszegény; ha harcol érte, ezt sem teszi igazán pozitív módon: mindig másban keresi a hibát és nem magában. Fáradt. A háboru előtti katolikus nemzedéket általában ez a mentalitás jellemzi.

Ezzel szemben a századforduló óta lassankint új szelek kezdenek lendülni. Kezdetben csak alig hallhatóan, erőtlenül, de lassankint a szél pünkösdi viharra válik, mind több és több lelket ragad magával. És ez az elragadottság, a Lélektől való elragadottság jellemzi az „ifjú katolicizmust”. A viharos erejű léleknek a közvetítője elsősorban Prohászka Ottokár volt, akinek, mint Isten csodálatos hárfájának köszönheti legtöbb dalát a mai katolicizmus és általában keresztény lelkiség Magyarországon. Főleg az ő szelleme révén és következtében lehet beszélni ma ifjú katolikus életről, ifjú lendületű magyar katolicizmusról. Prohászkanak az utódja és gondolatainak tovább építője – lehet ezt mondani – Schütz Antal piarista, a pesti egyetem dogmatika tanára, akinek a nevével és szellemi irányításával indultak el a magyar katolicizmus legfrissebb mozgalmái. Természetesen mellettük sok névtelen és neves munkása volt és van a katolikus ifjú lendületnek – most nem célunk ezekről beszélni. Csak még egynek, Szekfű Gyulának a nevét említém. Az ő érdeme elsősorban, hogy a katolikus magyar ifjuság, oly tisztuló és világsodó nemzeti koncepciónak a munkájába tudott beállni, ahol *teljesen közös fronton haladhat a protestáns ifjú-lelkü réteggel.*

A régi liberális individualista szellemiséggel szemben az ifjú katolikus magyarság arcát jellemzi egy hangsúlyozottan közösségi vonás. Élni a közösséget, az egy testvériséget, Krisztusban való testvériséget a természetfeletti vonatkozásban és élni a magyar sors, vér, nemzetközösséget a természeti vonatkozásokban. *Nem mondom, hogy ezek a tények mindenkinek, vagy túl sok szellemnek a tudatába szöktek volna már,* de éppen azokéba (sajnos még csak néhány), akiből hivatta van az elit kialakulni-élni és erősödni.

Ennek megfelelőleg új lélek jellemzi az ifjú katolikusok arcát az egyházzal és a nemzettel szemben. Ez a lelkiség meg van győződve arról, hogy bármit is tesz, mindent mint Isten küldöttje tesz, mindennel Istennek szolgál és mindenben megtalálhatja Istent, ha keresi. Minthogy pedig tudta azt, hogy Krisztus misztikus teste az Egyház, éppen azért jellemzi magatartását: törekvés élni az egyház életét, szeretni az egyházat, nem úgy tekinteni, mint a papok dolgát, hanem mint a maga szívügyét. Így rádöbbenve minden tettének végeredményeképpen a legmélyebbre gyökérezett voltára belátja azt is, hogy vér, faj, nemzet közösségért való munkának is végső értelmét, csak a legmagasabb szempontok alá való beállítás adja. Viszont ha meg vannak ezek az Istenben gyökerező szempontok, akkor munkája is sokkal eredményesebb lesz, lendülettel tud dolgozni másokért, minden, főleg konkrét népi munkában is.

Ennek a mind jobban érvényesülő lelkületnek *megnyilvánulása, mintegy külső jele az,* hogy jelenleg a katolikus intelligencia jelentős részében kétségtelenül észrevehető elmélyedés van útban. Megnyilvánul ez az egyházi közösségi érzés abban is, hogy hogy az ifjú papi és világi nemzedék értékeesebb rétege kezd egymásra találni. Szövédnék szálak és kapcsolatok. Ez az ifjú lelkiség természetesen a *nagy természeti népközösségek* számára is igyekszik folyósítani az általa meglátott értékeket. Szeretne és konkrétan tud és akar is bele-

kapcsolódni a népért való munkába (sajnos eddig csak nagyon kicsi, de mindig növekvő számban!), elmegy együtt élni tanoncokkal, a néppel, hivatásszerűen nézi tudományos feladatát, igyekszik megismerni népe értékeit, de ugyanakkor nem feledkezik el a legnemesebb európai, nyugati kapcsolatok ápolásáról sem. Erősödik főleg a francia ifjú katolikus élet példáján. Meggyőződése az, hogy a keresztény gondolatot minden műveltségi fokon egyaránt lehet sikerrel képviselni: filozófiában ép úgy, mint a gyakorlati erkölcs legkisebb vonatkozásaiban.

Ennek az ifjú katolikus lelkiségnek gyakorlatilag ezeken kívül még egy jellegzetes vonása, hogy inkább *magát szereti nézni, semmint másokat*, meggyőződése hogy az igazságot és életelvét úgy szolgálja legjobban, ha éli és nem úgy, hogy minduntalan másokat kritizál. *Ezért tudja ez a nemzedék a protestáns fiatalság elmélyült rétegével könnyen megtalálni a kapcsolatot.*

Természetesen ez a szellemiség, – mely megegyezően hangsúlyozom még most is csak egy kis, lassan kialakuló elit szellemisége – de nem is lehet hirtelen tömegmozgalommá, ha nem akar lapossá lenni, igyekszik megtalálni gyakorlati objektívációit is. Mozgalmakban és folyóiratokban.

Prohászka eszméinek terjesztésére megalakult 6 évvel ezelőtt a Prohászka Társaság. Hivatása lett volna ezt a fent vázolt szellemiséget képviselni. A Prohászka Társaságból pattant ki egy új jellegű folyóirat eszméje. Meg is indult a Korunk Szava. Annak idején nagy port vert fel bátor hangjával és nyílt kiállásával. Szerkesztői Aradi Zsolt, Balla Borisz, Possonyi László – az inkább nevet kölcsönző Széchenyi György gróffal valóban ezt az új szellemiséget lehelő munkát végezték. De a szerkesztők között és a Prohászka Társaság kebelén belül éppen *a régi és új mentalitás* összeütközése, az örök nemzedék-ellentét miatt belső bomlás indult meg. Az egyik öregebbnek jelezhető irány a katolikus nemzetmentő tevékenység irányát inkább negativumokban vélte kidomborítandónak, míg a másik fél a pozitív értékelés, minden jónak még az ellenfélben való meglátása és méltánylása mellett tört lándzsát. (Pl. a nemzeti szocializmus kérdésében.) A belső válság végül is bomlásra vezetett, illetőleg újra kezelésre. A Korunk Szava igazi sikerét biztosító tényleges szerkesztők, miután nem tudtak megegyezni, az öregebb mentalitást képviselő Széchenyi Györggyel, kiváltak és új lapot indítottak: Új Kor címen. Ez a lap Schütz professzor vezércikkével indult meg és mindenestől igyekezett beleállni a fent jellemzett szellemiség szolgálatába. Ugyanennek az évnek még elején indult az ugyancsak Aradi, Balla, Possonyi szerkesztésében az azóta oly nagy sikert elért és szintén egyedül álló szint jelentő Vigilia, tudományos, művészeti – és a misztica, lelkiélet legmélyebb problémáival foglalkozó tényleg „európai” – és mégis mélyen magyar nivón álló folyóirat. Ez az irány, az Új Kor iránya képviseli azóta a *lehető pozitív jellegű* kritikát, míg a Korunk Szava *értékei mellett* is bizonyos negativizmus felé hajlott el.

Azonban ez a két lap, főleg az Új Kor és a mögéje csoportosult elitgárda érezte, hogy a magyar fiatalságnak nemcsak új lelki-

ségü *lapra*, hanem valami egészen új színű mozgalomra is szüksége van. Mozgalomra, melynek tagjai a szétszórva, gyakran ismeretlenül *elkallódó elit és leendő elit soraiból kerülnek ki*, mozgalomra, mely nem szervezet a nagyérdemű, de sokban megszenvedett, háboru után alakult diákszervezetek módjára, hanem mozgalom. Tagjai tényleg *csak dolgozó tagok*, akik spontán erővel minden munkatérén, főleg hivatásuk terén, *de egymásra találva és egymásba karolva*, ugyanakkor mégis sejtyszerűen az élet régi munkáját végezzék. Ezzel az elgondolással alakult meg és bontakozott ki az esztergomi nyári egyetemen és majd ősszel és mind jobban kialakuló formájában a legutóbbi hónapokban a Prohászka munkaközösségnek mozgalma.

Ez a mozgalom, ha mindenáron nemzedékeket akarunk emlegetni, már nem annyira a 30, mint inkább a 20 évesek mozgalmának ígérkezik. Célja összefogni az erőket, elitet nevelni ki és keresni fel és főleg a vidéket belekapcsolni, ifjú papságot és világi elemeket egyaránt a legfontosabb munkákra – a munka által.

Ma tehát ezen a vonalon az a helyzet, hogy a 20 évesek nemzedéke *akar* mindjobban beleállni a munkába: világi elem és ifjú papság – szerzetes – főleg tanítórendi és világi kispapság egyaránt. Még itt is forrongás van, eszmék és vágyak, célok és utak tisztázása, még sok a bizonytalanság és tapogatózás: de annyi mind jobban kinyilvánul, hogy minden ifjú katolikusnak tényleg az ifjúság erőivel a magyar népért kell élnie, minden gondolatával és mocnásával. És ezen a vonalon – mint ahogy említettük – találkoznak minden más mozgalommal és táplálkozhatnak minden gondolatával és mocnásával. És ezen a vonalon, mint ahogy említettük, találkoznak minden más mozgalommal és táplálkozhatnak minden más mozgalomból: főleg a cserkészlet stb. erejéből.

Ez a kibontakozás mind jobban és jobban be fog következni, ha a magyar katolikus rétegek mind mélyebben fognak tudni élni Krisztusból és mind jobban átérzik sajátos Istentől adott magyar hivatásukat, küldetésüket.

(Budapest).

A MÁSODIK DEBRECENI DIÉTA

Unghváry Sándor, fiatal debreceni tanár kezdeményezésére és az ő fáradhatatlan előkészítő munkássága révén ez év tavaszán is megrendezte a magyarországi fiatal generáció a Debreceni Diétát. A két és félnapos tárgyalásokon a hallgatóság száma 300–600 körül mozgott. A résztvevők javarésze a debreceni diákságból telt ki, de az előadókön keresztül az ország minden modern szellemi mozgalma szóhoz jutott. A diéta egységes szellemét az új szellemtörténeti iskola alaphangja adta. Az egyetemes szellemi értéket jelentő előadókön (Mátrai László, Mendöl Tibor, Ortrutay, Hilscher Rezső, Kerék Mihály, Kovács Imre, Barcza) exponált felekezeti vezetők is szóhoz jutottak. A diéta egyik legjelentősebb ténye éppen a római katolikus és protestáns ifjúság összefogásában látszik. A debreceni diéta ebben az évben is még általános magyar kérdéseket tárgyalta, így széles körben mozgott, de éppen ezért az elmélyülésre kevés alkalmat adott. Ez tette szükségessé annak kimondását, hogy a jövő évi diétát egészen a tiszántuli magyarság sajátos kérdéseinek tárgyalására szenteljék. A diéta jelentősége abban van, hogy a sehová le nem csatlakozott világháboru utáni egész fiatalságot egy gondolatközösség megteremtésére sarkalta és megmutatta, hogy ez a közös munka a felekezeti korlátok ellenére is lehetséges.

Román falu-munka.

Hogyan dolgoztak és milyen eredményeket értek el a diák munkacsapatok?

Irta: Dr. Váró György.

Érdekes és igaz az a megállapítás, hogy a románság tanult rétege nem szakadt el annyira a falusiaktól, mint az más népeknél történt. Így nincs akkora szakadék a falu és a város között sem, amit az is bizonyít, hogy amíg nyugaton a „paraszt” először mint guny tárgy szerepelt az irodalomban és csak a legutóbbi időkben kapott abban polgárjogot, a román irodalom kezdettől fogva előszeretettel foglalkozott a faluval, mint ahogy a román tanult ember általában közelebb érzi magát a néphez, nem kell leereszkednie hozzá, amikor vele foglalkozik. Így hát nem is exotikum számára a falu. Ezért a néprajzi gyűjtést, mint önmagában való tudományos célt nem tartja különösképpen fontosnak, és csak azokban az ágakban dolgoznak, ahol a nép érdekében felhasználható, fejlesztésre alkalmas eredményeket lehet elérni, mint például népzenenél, amelyben hatalmas anyagot gyűjtöttek össze és dolgoztak fel.

Ismerve azt a szerves kapcsolatot, ami a román tanult osztály és a falu között van, megértjük azokat a törekvéseket, amelyek a falu művelődési, gazdasági, egészségügyi felemelésére indultak a városból. Az intellektuelek felelősséget éreznek a nép iránt és nem tudják tétlenül nézni a falu romlását, pusztulását.

Így külföldi viszonylatban is figyelemreméltó falu-munkát fejt ki a „Károly herceg művelődési egyesület”. Mig Erdélyben leginkább az Astra tesz sokat e téren, addig Románia többi részében ez a művelődési egyesület vette a kezébe a falumunka irányítását. Ennek a munkának szellemi vezetője Gusti professzor, aki hosszú évek munkájával tudományos kiképzésben részesítette az ilyen munkára vállalkozó fiatalokat. A diákság szélesebb rétegeit először falumonográfiát tanulmányozó csoportokba vonta be, ezek közül kerültek aztán ki az olyan fiatalok, akik a tudományos felkészültség mellett megtanulták, mi az: a közért dolgozni. Akik ezeken a monográfiai tanulmányokon keresztül megismerték a falut, azokból jó vezetők lehettek, mikor a tényleges falu-munkára került a sor. A „Károly herceg művelődési egyesület” 1934-ben kezdte meg a falu felemelésére irányuló nagyszabású munkáját. Most mutatták be a munkacsapatok eredményeit Bukarestben, egy nagyszerű kiállításban, ebből az alkalomból érdekes lesz végig tekintenünk a két esztendő alatt végzett munkájukon.

Három irányban dolgozik a művelődési egyesület: tanulmányozzák a falu helyzetét, irányítják a kulturházak munkáját és kiadványaikkal, meg könyvtárakkal szolgálják a falu művelődését.

A falu tanulmányozása során teljes monográfiát készítenek az

egy-egy községekről. Megvizsgálják az egészségügyi, gazdasági, művelődési helyzetet, összegyűjtik a népdalokat, népmondákat, stb. Az észleltekről szemléltető statisztikai táblákat és grafikonokat készítenek, melyekből bárki gyors bepillantást nyerhet a falu életébe, látva a gyermekhalandóságtól a templomlátogatásig a falu életének minden mozzanatát, és a birtok megoszlástól az állatállományig a tényleges helyzetet.

Az egyesület legfontosabb munkája a kulturházakon belül folyik, melyeket nagy számban létesítenek (vagy a meglévőket vonják hatáskörükbe) munkatervet és megfelelő anyagot bocsátva rendelkezésükre. Feltűnő rohamos szaporodásuk, míg 1934-ben az egyesület keretében csak 401 kulturház működött, addig 1935 novemberében 1118 tartozott a hatáskörükbe. Ezekből a legtöbb Beszarábiába 295, Munténiába 276, Moldovába 217, Olténiába 135 Dobrudzsába 71, Erdélybe 54, Bánságba 30, Máramarosba 20 esik, (Erdélyben az Astra végzi a román falvak művelődésének irányítását, ezért nem volt szükség itt behatóbb munkára.) A kulturházakban többirányú munka folyik: a művelődési munka megszervezése, társadalmi nevelési vezetők képzése, utbaigazítások adása és ebben a keretben dolgoznak a tanulmányozó és munka csapatok, meg szakemberek, akiket falura küldenek. A munka-csapatok elsősorban az egészségügyi kérdéssel foglalkoznak, ezt szolgálják a torna, a sport, katonai elő-képzés, cserkészlet stb. Lelki téren működésük a vallásos nevelésre, zenei művelődésre, falusi színházak rendezésére és a népművészet felkarolására terjed ki. A szellemi előhaladást könyvtárak, folyóiratok, előadások rádió stb. szolgálják. A munka terén a helyi gazdasági kérdések tanulmányozása és különösen a szövetkezetek létesítése és támogatása képezik feladatukat.

Az egyesület kiadványai és könyvtárai kettős célt szolgálnak, a kulturházak vezetőinek adják meg a szellemi irányítást és népnevelő kiadványokat meg könyveket juttatnak el a falvakba. Ennek megfelelően a vezetők részére a "Kulturház" című folyóirat jelenik meg havonta és a „Kulturház Könyve” című könyvsorozat, melynek első számaként Sthal H. ismerteti a munkacsapatok első évi tevékenységét. A falu részére az „Albina” című hetilapot adják ki és a „Falukönyve” című könyvsorozatot. Ebben a sorozatban eddig 10 kötet jelent meg, foglalkozva, gazdasági, egészségügyi stb. kérdésekkel és színdarabokat meg szórakoztató olvasmányokat juttatva a falusiak kezébe. A kulturházak közül sok, kis könyvkereskedést rendezett be magának s olyan szép eredménnyel működtek, hogy a „Falukönyve” sorozatból, melyből egy esztendő alatt 45.085 jutott el a falvakba 10.075-öt ezek adtak el.

Diák munka-csapatok.

A „Károly herceg művelődési egyesület” falumunkáját diák-munkacsapatok segítségével végzi. A monografia készítő csapatok munkájából látták a munka-csapatok előnyeit, mert ezek által nemcsak a falun való segítséget érik el, hanem a jövő vezetői mint a

falukérdést alaposan ismerő szakemberek kerülnek ki. Ezért a falumunkára vállalkozó diákok külön kiképzésben részesültek az egyetemen és egy társadalomtudományi vizsga sikeres letétele után kerültek a munkacsapba. Egy-egy csapatban 5-6 diák dolgozott együtt, előre megszabott munkakörben s még néhány szakember is volt mellettük, orvosok, mérnökök stb. Az egyes csapatok között a „Diák munkacsapatok hiradója” című folyóirat tartotta fenn az állandó kapcsolatot. Érdekes megvizsgálunk a munkacsapatok résztvevőinek szakok szerinti megoszlását és számukat a két esztendőben.

	Diákok.				Szakemberek.				
	1934-1935		önként.	más int.	1934-1935		önként.	más int.	
orvostan hallg.	17	30	1	–	orvos	12	23	2	1
Állatorv. „	10	23	1	–	állatorvos	7	14	1	–
gazd. ak. „	14	23	–	–	gazd. mérnök	9	23	1	–
jog „	11	10	4	–	ügyvéd	–	–	1	–
házt. tan. „	6	25	–	–	házt. tan. t.	6	–	–	–
egészségügy	–	1	1	1	egészs. felügy.	–	1	–	–
tanítóképzős	–	2	–	5	tanító	–	–	14	–
theol. hallg.	7	19	3	–	lelkész	–	–	5	–
bölcsészet hallg.	28	27	1	–	középisk. tan.	–	–	5	–
természettan „	5	1	–	–	erdőmérnök	–	4	–	–
testnev. f. „	9	17	–	1	testnev. tanár.	7	–	–	–
keresk. ak. „	–	3	3	1	szövőmester	–	1	–	–
szépművészet	–	2	–	2	jegyző	–	–	2	–
statistikus	–	1	–	–	ápolónő	6	4	–	1
középisk. tanár	–	–	5	–	szülésznő	–	5	1	–
összesen	107	184	19	10	összesen	47	78	34	2
1935-ben összesen	213				1935 ben összesen	114			

A munkában résztvevő diákok havi 2000 lei fizetést kaptak, a maguk fenntartásán kívül még zsebpénzüik is maradt, az önkéntes résztvevők és más intézetek kiküldöttei saját költségükön dolgoztak. A szakembereket az illetékes minisztériumok küldték ki, rendelkezésükre bocsátva a szükséges eszközöket, (pl. az orvosi rendelő felszerelését) és munkájukért napidíjat kaptak. A fentebb közölt összehasonlító kimutatásból láthatják, hogy a résztvevők száma több mint a kétszeresére emelkedett és azt is, mely munkára helyezték a legnagyobb súlyt. Az orvosok száma is mutatja, hogy az egészségügyi kérdést tartották elsőrangú fontosságúnak. A mezőgazdasági mérnökök számánál észlelhető a legnagyobb emelkedés, a diákoknál pedig szépen szaporodott a gazdasági akadémisták száma, ami nyilvánvalóvá teszi, hogy az első évi tapasztalatok alapján a gazdasági kérdés került előtérbe.

A munkacsapatok az egészségügy, munka, értelem és lélek sikjaiba osztva hatalmas munkát végeztek, mit leginkább néhány számadattal lehet érzékeltetni. Ezekből az adatokból összehasonlítást lehet végezni a két évi munka között. 1934-ben 154 ember dolgozott összesen 13.867 munkanapot, 1935-ben a munkacsapatok 355 tagja (az inspektorokat is ideszámítva) 32.660 munkanapot.

Egészségügyi téren.

Gyógyítás.

1934-ben,	1935-ben
18.012	65.571 orvosi vizsgálat
590	6.216 orvosi vizsgálat háznál
5381	17.170 injekció, több mint vérhaj ellen
12	mintagyógyszertár felállítása
	4 állandó orvosi rendelő létesítése
	4 népfürdő építése

Testnevelés.

1934-ben.	1935-ben.
329	1.754 ifju katonai előképzése
	828 ország-öre kiképzése (Strájar)
	61.696 négyzetméter sportpálya létesítése

Munkaterén.

Földművelés.

1934-ben.	1935-ben.
3.473	fa kezelése és oltása
	6.24 fák permetezése
	11.259 oltás és szemzés
22	119 szakelőadás
	8 csemete iskola létesítése
	115 méhészeti előadás stb. stb.

Építés.

1934-ben.	1935-ben.
22	cement hid építése
	289 uj hid építése
	404 hidjavítás
397	fahid építése
30.600	116.693 méter árok
60.450	60.529 méter ut készítése

Egyesületi téren.

1934-ben 38 egyesület és szövetkezet létesítése.

Értelmi téren.

1934-ben	1935-ben
22	42 kulturház létesítése
	2 „ „ építése
96	943 előadás és megbeszélés
1600	4091 könyv szétosztása
	5 iskola felnőttek részére
	75 szinelőadás rendezése

Lelki téren.

1934-ben	1935-ben
89	222 szentbeszéd
	6 templomépítés és javítás.

Ha összehasonlítjuk a két év munkájának felsorolt adatait, szemünkbe tűnik a második évi munka hatalmas lendülete. Ez is világosan mutatja, hogy a kezdeményezés bevált. Még jobb bizonyága azonban ennek az a visszhang, amire a munka vidéken talált. Mután a környező falvak látták a diák munkacsapatok elsővi tevékenységét, a második évben már több község bizta meg őket s *ahova nem jutott belőlük, ott több helyen a falu tanultjai kezdték meg a művelődési munkát*, útbaigazítást kérve a művelődési egyeslettől. A Bánságban pedig Macedónia nevű község tanulmányozásán a környék tanuló-ifjúságából egy önkéntes csoport alakult s bejelentette az egyesületnek, hogy erejüket a román falu felemelésére akarják szentelni, ezért saját költségükön fognak dolgozni a kiválasztott községben, csak erkölcsi támogatást és ingyen orvosságot kérnek.

Amint a közölt adatokból is láthatjuk, a munkacsapatok irányítása mellett *nagyarányu egészségügyi, kulturális és gazdasági segítő-munkák* indultak meg abban a 28 községben, ahova kiszálltak. Valóságos jótéteményt jelentettek a községeknek. Mindenütt orvosi rendelőket állítottak fel, ahol ingyen vizsgálták és gyógykezelték a betegeket, műtéteket végeztek, gyógyszereket osztottak ki, fürdőket létesítettek, tornára, sportra tanították a gyermekeket. Esti tanfolyamokon, előadásokon és megbeszéléseken, a szétosztott könyvek útján, a létesített könyvtárak által hatalmas kulturális munkát fejtettek ki. Utak építését, árkok ásását, töltések, gátak emelését kezdeményezték és vezették a munkálatokat Gyümölcsfák kezelésére, szemzésre, oltásra, permetezésre tanították a falusiakat. Állatbiztosító egyesületet, szövetkezeteket létesítettek. Mindez természetesen csak kellő anyagi fedezet mellett volt lehetséges, minden munka meg tudtak fizetni s a hatóságok legmesszebbmenő támogatását élvezték. Munkájukban segítségükre voltak előre kiképzett cserkész-csapatok és a bánsági meg a beszarábiai társadalomtudományi intézetek is.

Az itt felsorolt adatokból is meggyőződhetünk, hogy a román ifjuság között komoly és céltudatos építő-falumunka folyik. A románság érdeklődésének középpontjában áll a falu, amelynek komoly és becsületes munkával sietnek segítségére. Mi is tanulhatunk ebből.

Dr. Parádi Ferenc: A balesetek megelőzése és az élet megmentése. Hasznos Könyvtár 5. szám. Egészségügyi sorozat 2. szám.

Dr. Parádi Ferenc munkája méltán foglalja el helyét a Hasznos Könyvtár egészségügyi sorozatában, mert rég hiányzik egy ilyen irányu, ily tömören és érthetően megírt munka. A romániai s különösen a falusi magyarságnak nincs módjában, hogy a külföldi s legtöbbször idegen nyelven megírt életmentésről szóló könyveket beszerezze, vagy a mentő tanfolyamokon részt vegyen s így dr. Parádi könyve a falusi nép körében pótolhatatlan szolgálatot tesz. Könyvének beszerzése igen helyes. „A balesetek megelőzése” című részben rámutat arra, hogy tudatlan, ügyetlen és a gontalan embert több baj fenyegeti és több baleset is érheti, mint azt, aki a balesetek létrejöttével tisztában van és ha be is következett a szerencsétlenség, nem veszi el a fejét s tudja mit kell tennie az orvosi segítség és beavatkozás megérkezéig és így ezáltal a gyógyulás esélyei is sokkal jobbak számára. A könyv II. része a baleseteknél szokásos segélynyújtás módozatait tárgyalja. Mindkét részben közvetlen szavakkal, egyszerűen és jól megérthetően tárgyalja mondanivalóit s a könyv legnagyobb érdeme az, hogy elméleti fejtegetésekbe nem bocsájtkozik. Főbb mondanivalóit helyén való példákkal bizonyítja és jól kihangsúlyozza, hogy miket kell elkerülni, hogy a betegnek ne ártsunk és miket kell okvetlen megtennünk az orvosi segítség megérkezéig.

Kívánjuk, hogy ez a hézagpótló könyvecske a magyar nép között minél jobban elterjedjen és a szerző hosszú évek alatt szerzett tapasztalataiból lezúrt utasításait a rászoruló minden körülmények közt betartsa. Az AGISZ Szövetkezetnek kívánjuk, hogy a beindított orvosi sorozat még számos kötettel gyarapodjék és az minden falusi magyar pap és tanító könyvei között helyet foglaljon.

Dr. Nagy József.

Blénessy-Kacsó: A méh a kisgazda ingyen napszámossa. („Hasznos Könyvtár” gazdasági sorozat 2-ik szám.) A legjobbkor jelent meg az Agisz Szövetkezet 4-ik számú kiadványa és ha eljut azokra a helyekre, ahová hivatva van és kellő értékelést talál, nagy hasznot hajthat nem csak az egyes gazdáknak, hanem azok családtagjainak is. Értékes kis könyvecske, mert felhívja az életrevaló gazdák figyelmét arra, a szabad idejüknek egy okos és hasznos felhasználási módjára. Minden falusi gazdának van annyi ideje, hogy egy keveset a méhészetnek is szentelhesen. A méz egyik legtáplálóbb élelmiszer. Ha egy tulajdonosnak csak 4–6 kasa lenne, a cukorkérdés meg lenne oldva. Emellett a méhekkel való foglalkozás elvonja a szabad időkből üzött mértéktelen italozástól.

Az a stílus, amelyben közzéteszi ezt az aránylag bonyolult „tudományt”, a legmegfelelőbb. Még az is érdeklődéssel olvassa el, akinek semmi lehetősége sincs arra, hogy megvalósítsa tanácsait, melyet eleven beszélgetés formájában közöl a nehezen meggyőzhető „Pista bá”-val. A szakdolgoznak ilyen közlése hathatós, mert nehéz és esetleg száraz tudományos kérdésekre is könnyen felhívhatjuk még az egyszerűbb falusi gazdák érdeklődését is. A méhészetnek az egyszerű kisgazdák körében való bevezetése, esetleg fejlesztése érdekében a kis könyv nagy értékű és hézagpótló, mert szakkönyvnek a beszerzése drágaságuk és nehezen érthetőségük miatt is szinte lehetetlen a falusi gazdának.

Borbándy J. Zoltán.

Gy. Szabó Béla az alábbi elismerő oklevelet kapta: „A magyar Bibliophil Társaság Gy. Szabó Béla Liber Miserorum című fametszetű könyvét, a fametszetek művészi értékéért, az 1935. esztendő 5. legszebb magyar könyve közé sorozta s erről ezt az oklevelet adja ki. Kelt Budapesten, 1935. évi december hó 10.-én. *Pv. Eisler Mihály József* főtitkár. *Olv.-hatatlan aláírás, elnök.*”

SZEMLE.

Varjas R. Béla: Erdély és irodalmunk nemzeti egysége. (Budapest, 1934.)

Irodalomtörténetírásunk csak újabban fedezte fel nemzeti irodalmunk táji különbségeit és ezért csak egyes részleteiben vizsgálhatta még meg a keleti és nyugati vidékek íróinak egymástól elütő jellegzetességét. (Horváth János. Farkas Gyula) Szerb Antal). Varjas R. Béla ezt a megkezdett munkát akarja tovább folytatni és rendszeresen összefoglalva kimutatni, hogy mit jelentett az önálló Erdély a magyar irodalom számára. Szinte töretlen uton járt tehát amikor irodalmi életünkben a sajátosan erdélyi megnyilatkozásokat kutatta. Könyvének ez a nagy érdeme, de ez magyarázza meg fogyatkozásait is. A magyar szellemnek egy önálló, sokszor meglehetősen elszigetelt területen való kibontakozása, a közös hatásokra való sajátos válasza volna ennek a könyvnek tárgya, de a kérdéseket olyan futólag érinti, hogy az olvasó méltán hiheti: nem is akart rájuk felelni. Az erdélyiség gyökereinek és az erdélyi lélek sajátos irodalmi megnyilatkozásainak kimutatása igen nagy anyag volt ehhez a kis könyvhöz. Vajas R. Bélának a kiindulásnál meg kellett volna szükíteni a kérdést és ha csak az irodalmi és nemzeti élet kettéválásával és egymásra való hatásával foglalkoznék, akkor nem keresnők, főleg. «Az önálló Erdély» című fejezetben hiába az er-

délyi prédikátorokban, emlékirókban megnyilatkozó sajátos kálvinista erdélyi jelleget.

Az irodalmi életnek sokkal biztosabb ismerője Varjas, mint az erdélyi szellemnek és az irodalmi alkotásoknak. Helyesen mutat rá a mohácsi vész következtében kétféleképpen alakult történelmi tudatra. Több bizonyításra szorul a fejedelemség korának erős francia hatása. Indokolatlan, merész megállapítás az is, hogy a XVIII. században a magyar irodalmi termelés súlypontja Erdélyre esik. A következő részek érdekesen világítanak az erdélyiek és magyarországiak közötti ellentétekre, de nem ismertetik eléggé a felvilágosodást előkészítő erdélyi tudományos törekvéseket. A fejezetfelosztások nem mindig igazodnak az anyaghoz, ami zavart okoz. Áll ez főként a felujulás korára, amihez hozzátartozik a fordításirodalom és amelynek erdélyi központi alakja Aranka György, Varjas itt tulsokat foglalkozik a testőr-írókkal, de nem látja meg eléggé, hogy mi történt Kolozsvárt. Ebből az erdélyi kulturélet indokolatlan lebecsülése következik. A különböző irodalmi kísérletek, levelezések stb. főképp a két országrész egymáshoz való viszonyát jellemzik s lassan kivezetnek az elzárkózásból az unió felé. A szellem átalakulásának ezt az útját látatja meg legvilágosabban Varjas. Itt felismeri egészen Erdély jelentőségét és finom irodalmi érzéket árul el, amikor megállapítja, hogy „Erdély iga-

zán jelentőset és nagyot akkor nyújtott a magyar irodalomnak, amikor végre rátalál önmagára.» További kutatás van hivatva az erdélyi íróknak ezt a jelentőségét elemezni, de az bizonyos, hogy Varjas könyve számos kérdést vet föl, értékes utbagazításokat ad és így jelentős munka az erdélyi irodalmi törekvések megismerésére.

Vita Zsigmond.

„Két tűz között” címmel a Kiáltó Szó 4. füzetében László Dezső a modern magyar irodalom és a református egyház viszonyát vizsgálja meg abból a két vitából kiindulva, amelyet a kérdés körül 1913-ban és 1926-ban Szabó Dezső indított meg. A tudós alaposágával ismerteti az eszmei csata úgy kritikai, mint művészi vonalát (Elsodort falu, Fáklya stb). A kis mű egyik érdeme: elsőnek gyűjti össze és közvetíti az ifjúsághoz a vita gondolatébresztését. A mű azonban összefoglalja és közvetíti az 1867. utáni álnemzeti liberális-musba szétoldódott egyház belső kritikája ébredését és lelki megújulásának kezdő lépéseit is. A modern magyar irodalom kritikájánemzeti-kulturális-szociális szempontból ostorozza a tehetetlenséget, az egyházi munka a lelki megújulást indítja be, a belsőleg megújult egyház pedig külső feladatait is a ma követelményei szerint tudja vállalni. A könyv legérdekesebb része, hogy az irodalmi tétel és az egyházi elmentétel után megmutatja azokat az irányzatokat, amelyekben a külső kritikától megtermékenyült egyház a maga sajátos módján érkezett el saját-

tos lelkiségétől szükségszerűen következő külső nemzeti feladataihoz is. (Makkai Sándor irodalmi munkássága, a dialektikai teológia, a meginduló szeretetmunkák és az egyházi ifjúsági mozgalom is már építésbe kezd). Hozzátehetjük: ennek az építésnek egyik legfontosabb tényezője ma a szerző éppen azon munkássága által, amellyel az egyház megújuló ifjúsági erői elé tényleges gyakorlati feladatokat tűz s azokban velük együtt dolgozik egy új erdélyi magyar életlátás és öntudat diktálta programban. Ma, amikor az egyházi és lelki megújulást olyan tragikus elmentésekbe kergetik a szükségszerű nemzeti kötelességekkel, a két munkaterület teendőinek szervesen megtalált egysége az új erdélyi magyar öntudat egyik legfontosabb állomása. Ez a probléma olyan fontos, hogy László Dezső előtt az a kötelesség is áll, hogy a más felekezetűek számára részletesebben megírja ezt az öbenne végbement új magyar szintézist. Ez utmutatás is a többi egyházak megújuló mozgalmainak, hogy a belső ujjászűletés lelki folyamatait hogy állithatják a maguk szerves külön módján (amit külön-külön maguknak kell megtalálniok) a haladó magyar gondolat elrendelt közös áramába az abból itt és most következő gyakorlati feladatokba. *Dr. J. b.*

Az igazi szövetkezeti szellemről megszivlelendőket mondott egy kitűnő előadás során dr. *B. V. Jiinga* kereskedelmi akadémiai tanár. A román szövetkezetek fejlődésének kapcsán mutatta, ki, hogy a bank-

kapcsolatok mennyire károsak a szövetkezetek fejlődésére. A Visarion Román által 1867. után alapított szövetkezeteket felszívta az Albina. Ez nem is lehetett másként: a bank kapitalista (nyereségre dolgozó) intézmény, a szövetkezet szervesen más: az egymáson segítés gazdasági rendszere. Ugyanezért nagyon káros minden állami beavatkozás is, annak ma tulnyomólag polgári-kapitalista jellege miatt. Az állami befolyás és a felülről való beszerzés hibáját nyögik ugy a román, mint a magyar szövetkezeti mozgalmak, melyek elbürokratizálódnak és nem adnak igazi szövetkezeti nevelést, nem ébresztenek szövetkezeti szellemet. *A szövetkezeti szellemet és öntudatot a népben kell feléleszteni* s az öntudatosokat beszervezni demokratikus, autonom, bankoktól független szövetkezetekbe. Fontos a szövetkezet céltudatos típusa is: ez nem lehet más, mint az *integrális szövetkezet*, mely egy falu (vidék) összes gazdasági szükségleteinek kielégítésére ad módot, s ezzel teremt alapot a falu kulturális megszervezésére is. A kitűnő tudós előadásában különösen érdekesnek tartjuk, hogy az ugy gondolataiban, mint módszereiben szinte teljes azonosságot mutat Balázs Ferenc főmunkatársunknak «A rög alatt» c. könyvében kifejtett gazdasági és falunevelési rendszerével. Azonos körülmények között két ilyen erdélyi koncepció születése nem véletlen, de a közös helyzet által megszabott s felismert közös út.

Mester Miklós: Az erdélyi románok első törvényhatósági

küzdelsei a magyarokkal és a szászokkal. (Különlenyomat a Magyarorszag tudományból. 22 oldal). Sulyos kis tanulmány a Mester Miklós fenti cim alatt közzelt munkája, mely az erdélyi népek történetének egyik nagyon érdekes korszakát mutatja az olvasónak. Komoly román magyar és szász forrásokból állítja elénkbe azt a küzdelmet, melyet a románok 1860–63-ig vívtak a magyarokkal és szászokkal a nemzeti egyenjoguságért a közélet minden terén. Amikor a vármegyei törvényhatósági gyűléseken résztvevő román tagok nyelvüket mindenütt szabadon gyakorolva, erőteljes akcióba fogtak a nemzeti egyenjoguság kivívásáért. Minden kisebb koncessziót erőteljesen visszautasítanak és követelik a teljes egyenjoguságot, azt, hogy „a román nemzet és nyelv a magyar nemzettel és nyelvvel már most minden tekintetben egyenjogunak nyilvánítsák.”

E program megvalósítása érdekében a román papok és világi intellektuellerk minden megyében nagy falusi tömegeket vonultattak be «Egalitate», «Limba» felirásu zászlók alatt a vármegyék székhelyeire. A gyűléseken pedig vezetőik román nyelven mondták el követeléseiket.

Hasonló törekvések voltak a szász megyékben, illetőleg akkor még székekben is. Követelték, hogy a széki képviselők és tisztviselők nemzetiségi számarány szerint választassanak. Mikor e követelésüket a szászok nem teljesítették, a szász ispánhoz fordultak azzal, hogy akár a császárig is fel-

mennek igazságot keresni. Az ispán megunta a sok panaszkodást és körlevélben kikelt a román papok ellen, akik a románságot ilyen politikai fellépésekre biztatják. Erre azonban Şaguna gör. keleti püspök papjai mellé állott és Salmeu szász ispánt erélyesen rendretasitotta, amiért a románság üdvözlő leveleknek tömegével árasztotta el, biztosítva püspökét meleg szeretetéről.

A román nyelv érdekében Hossu gör. kat. káplán beadványt intézett a maroszeki székgyűléshez, kérve azt, hogy »a román nyelvet nyilvánítsák hivatalos nyelvnek Marosszék területén épűgy, mint a magyar nyelvet«, tekintettel arra, hogy a szék 80.00 lakosa közül 20.000 román. A székelyek közül Dobolyi Sándor és Lázár Ádám melegen pártolták a kérést.

A románság törvényhatósági küzdelmei ebben az évben nem vezettek eredményre, amiért aztán a császárhoz fordultak. Ennek rendszer-változás lett a következménye, s így 1873 júniusában a képviselőket, nemzetiségi arányszámnak megfelelően történt az országgyűlési választások alkalmából.

Ez a rövid tartalma Mester Miklós értékes tanulmányának, mely sok umutatással szolgál a mi helyzetünkben is. B. S.

Dr. Nagy Zoltán: „*Les regimes legaux des cooperatives en Transylvani*”. (A szövetségi törvények rendszerei Erdélyben.) Dr. Nagy Zoltánnak, a la Transylvani et a ses peuples (Erdélynek és népének) ajánlással ellátott munkájának főcélja a régi és új szövetségi törvény és az általa megnyitott gazdasági lehetőségek ismertetése. Ezek a törvények pe-

dig részben a nemzetközi eszmeáramlatok, részben pedig a nemzetgazdasági követelmények születtei.

1. Már a munka általános részébei kitűnik, hogy „a gazdasági cél érdekében való szövetséges eszméje és ennek megvalósítása ép oly régi, mint maga az emberiség”. (Gierke.)

A munkában felsorolt szövetségekre vonatkozó meghatározások közül a Kaufmann-ét említjük meg és máris minden nehézség nélkül beleéljük magunkat az 1933-as nemzetközi gazdasági konferencia gondolatmenetébe. Szerinte: „a szövetséget határozatlan számú személyek egysége, kik szabad akaratukból egyenlő jogok és kötelezettségek alapján egyesülnek, átveve egyes gazdasági tevékenységüket egy közös vállalkozás szolgálatába gazdasági előnyök elérése reményében”.

A szövetségek nemzetközi szövetsége pedig az említett gazdasági konferencián a következőképpen nyilatkozott: „a szövetséget a személyt helyezi előtérbe a tőkével szemben, a vállalatok termelését a kölcsönös szolgálat alapjára, nem pedig nyereségek elérésére helyezi, végül szigoruan semleges ügy vallási, mint politikai felfogását illetőleg”. A szövetséget a békés fejlődés híve, szem előtt tartva, hogy: „natura non facit saltus”. Így nem dobja el azt, ami jó a mai rendszertől, legfeljebb csak átalakítja, egyedül azt veti el, ami rossz és kerülí az, ami ártalmas.

A ma élő szövetségi szaktekintélyek közül Totomiantz, egy. prof. nyilatkozik a legszebben a szövetségi tételekről és célkitűzésekről. „A szövetségi rendszer a kapitalizmus és szocializmus összetétele. Nem alkalmaz sem erőszakot, sem politikai eszközöket. A termelés fejetlenségét (anarchiáját) megoldja azzal, hogy egy kézbe egyesíti a munka és termelő eszközöket. Neveli a tagokat, kik a szövetséget keretén belül támogatva egymást, saját magukon segítenek. A szövetségi rendszer egyesíti a kapitalizmus anyagiasságát a vallás idealizmusával”.

Megállapíthatják, hogy szépen hangzanak a fenti szavak, különösképen ma, mikor a szocializmus eszméje még mindég élet-halál harcát vívja a liberalizmussal. Észszerű tehát, ha az államok törvényhozása felkarolja a szövetségi mozgalmat, mert mindamellett, hogy az internacionalizmus esz-

méje a szövetségi rendszernek is sajátja – mégsem államellenes és a mai liberális-kapitalista rendszerbe jól beilleszkedik. (Az orosz kommunizmusban valóságos mentőszerepe van.)

A mi a szövetségek osztályozását illeti, a számos felosztás közül csak a Georges Sorel-ét említjük. Szerinte: „minden szövetséget határozott igyekezete *kiküszöbölni a fölösleges közvetítéseket* – ennek eredménye a leggazdaságosabb forgalom, ez pedig csak egyféle szövetségi intézmény által lehetséges: ez a *foralmi szövetség*”.

A fentiekből láthatjuk és levonhatjuk mi magunk a tanulságot, hogy a szövetségeket lehet és elterjedésük érdekében feltétlenül kell a helyi viszonyok követelményeihez mérten átalakítani s a nép gondolkodásához alkalmazni, de, és ezt nem lehet soha eleget hangsúlyozni, *a doktrinális alapelvek szigorú betartása mellett*.

2. A szövetségek hazai történeti részének tárgyalásánál megállapítja a szerző, hogy a háború után a szövetségi törvény egyesítése időt és nagy körültekintést kívánt, mert a csatolt területeken élénk szövetségi élet volt kifejlődve. Így az igazságos megoldás olyan szövetségi törvényt kívánt, mely a legjobban megegyezett a különböző rendszerű szövetségek szellemével. Ugyanakkor, már rég vitatott kérdést is meg kellett oldani: a romániai szövetségek önkormányzatát (autonómiáját). Ezzel magyarázható, hogy szövetségi törvényünk 1928-ig váratott magára.

A három nemzet szövetségi mozgalmának történetét külön-külön tárja elénk, de megállapítja, hogy mindháromat egy közös cél vezeti: a népek közötti kölcsönös jólét kiépítése és Erdély fejlődése.

A magyarság körében az első szövetségi megmozdulások mezőgazdasági téren voltak. A „Hangya” fogyasztási szövetség nehezen indult, mert az eszme nem talált a nép lelkében megfelelő talajra, tekintettel arra, hogy felülről volt lefelé építve. Egészségesebb volt a másik két nemzet törekvése, mert a rochdalei elveknek megfelelőleg minden külső segítség nélkül épültek fel.

3. A jogi rész tárgyalásánál megállapítja munkánk, hogy a törvényhozónak a szövetséget segítsére kell

sietnie. Megismerjük a magyar regime törvényét és a szövetségekre vonatkozó régi román törvényt s eljutunk a harmadik részhez, mely a mai román törvényhozás korszakát világitja meg.

Az 1928-as törvény következőképpen határozza meg a szövetségek jogi fogalmát: „A szövetséget változó tőkével, változó és korlátlan számú taggal rendelkező közösség, fő célja a tagok gazdasági jólétének emelése közös vállalkozás által”. A törvényhozás megadja a szövetségek fő jellemzését és pedig:

a) a tőke és tagok száma változó lehet (korlátlan); b) cél a tagok gazdasági jólétének emelése; c) a vállalkozás formája a közösségre van építve, hogy az összeség gazdasági céljait szolgálhassa.

Ezt a törvényt az 1929-es a Monitorul Oficial 71-es számában közölt törvény érvénytelenítette, mely szerint a szövetséget mint kereskedelmi társaság tekintendő és ezért a ker. törvény rendelkezései érvényesek rá.

E törvény szerint csak az lehet tagja a szövetségnek, *kinek magánérdekei nem ellenkeznek a szövetség érdekeivel*. (5. tc)

Hogy a szövetséget tőkéje rohamosan ne kisebbedjék azáltal, hogy a tagok kivesszik részeit, a törvény előírja az alapszabályok által megállapított felmondási idő betartását, mely azonban nem lehet kevesebb 3 és több 6 hónál.

Alaptőkéje kötetlenségéből az az előny származik, hogy bármikor be lehet lépni, vagy kilépni.

A törvény gondoskodott, hogy a szövetségek is tömörülhessenek nagyobb egységekbe, mint pl. az iparvállalatok truszt-be és ezért a szövetségeket (alianța) és Uniókat létesítette, ez utóbbit a jelenlegi kormány felszámolta.

A szövetségi mozgalmat anyagiilag is felkarolja a törvény és ezért különös engedményeket ad.

Végeredményben az egész törvény úgy van felépítve, hogy pillanatnyilag a kezdeményezés nehéz munkáját elősegítse engedményeivel s ha majd a szövetségi mozgalom kellő, erőre kap, önkormányzatot (autonómiát) biztosítson neki.

4. A továbbiakban a konverzió előnyeivel és hátrányaival foglalkozik a szerző, de ennek rövid ismertetése

is sokáig távol tartana bennünket a „*partré finale*”-tól, melynek főcíme szívünkhez szól... „*la cooperation en Transylvanie*”.

Ebben a részben megállapítja a szerző, hogy az erdélyi népek szövetekezeti rendeltetése már történelmükben feltalálható. A kezdetleges szövetekezések magas fokra emelkedtek már a századok folyamán, viszont a modern szövetekezeti rendszer ugyanazt az utat követte, mint a nyugati államokban; megszületése e nép szükségletével indokolható. Első időkben a dolgos munkás emberek között fejlődött ki, később eredménye az összes társadalmi osztályok között elterjedt s kihatótt Erdély egész népére.

A területén jelenleg érvényes törvény nagy szolgálatokat tesz, mert új korszak kapuit nyitja meg a szövetekezeti rendszer előtt. Albert Thomas levelet intézett a törvény szerzőjéhez, melyben elismerésének ad kifejezést a törvény szerencsés, rugalmas és a szövetekezeti eszméknek megfelelő szerkesztéséért.

A mai nyomott gazdasági és erkölcsi helyzetben még nagy szerep vár a szövetekezetekre, folytatja a szerző, mert ez a mozgalom nem csak az anyagi szükségletek, hanem a szellemi érdekek elérésére is törekszik, melynek jelenleg különleges értéke van.

Gazdasági téren főszerepe a mezőgazdasági élet megmentése, az erdélyi mezőgazdaság megerősítése és mindennél, a mezőgazdasági termékek értékesítésének megszervezése. Ezt az értékesítő tevékenységét a többi természeti kincsek is várva-várják. Végül, az egész erdélyi gazdasági élet harmónája – tőle várható.

Erkölcsei téren szintén szerencsés szerepe van a szövetekezeti mozgalomnak. A nép nevelésében kulturális hivatást, a három erdélyi nemzet szellemi közeledésével pedig emberbaráti hivatást teljesít.

Hogy a szövetekezet ennek a hivatásának megfelelően, szabad mozgását meg kell tartsa, a pártpolitikát s egyéb érdekeket pedig ki kell zárni.

A fentiekben röviden megismertük Nagy Zoltán doktori értekezését. A munka fő része érdekes területen mozog, amennyiben az Erdély területén levő szövetekezetek élet és fejlődési lehetőségeit mutatja be különböző jogrendszerek uralma alatt. Innen tudományos értéke is, mert új adatokkal

támasztja alá a tudományos szövetekezeti tantétel helyességét, mely szerint „a külső beavatkozás, támogatás nem vezet a várt eredményekhez”, tehát a helyes és egészséges út az evolúció útja, így a szövetekezeti mozgalomnál a rochdale-i elvek szerinti felépítés.

A jelenlegi jogrend tárgyalásánál talán kissé magával ragadja a törvényhozó szociális gondolkozása. Így nem hangsúlyozza kellőképpen, hogy ha pillanatnyilag a törvényadta engedelményekre van is szükség a kezdeményezés és fejlődés érdekében, ez az államanak igen nagy beleszólási lehetőséget biztosít, viszont a szövetekezetnek már alaptétele is megköveteli a szabad mozgást és önkormányzatot, mert logikus, hogy csak így juthat el a *gazdasági szabadsághoz*.

Ha Erdély fiatal nemzedéke is olyan szeretettel és megértéssel közeledne Nagy Zoltán munkájához, mint amilyen belőle kiérzik, akkor egy jobb jövő és egy ország jólétének csirája már a helyes talajban gyökerezne.

Tóth Kálmán.

Hitel. 1936. 1. 80 oldal. Felélős szerkesztő: Albrecht Dezső.

A Hitel ez évi első száma megelőző csonka évfolyamával szemben változásokat mutat. A félhavi szemléből negyedévenként megjelenő folyóirattá alakult át, a régi huszéves gárdából csak Kéki (Kekkel) Béla, Venczel József, mint szerkesztők és Makkai László, mint budapesti kiadóhivatali megbízott maradtak a lap körül, ellenben Albrecht Dezső és Vita Sándor csatlakoztak mint vezetők a lap mellé. A lap tartalma három részre oszlik: közül hosszabb lélegzetű tanulmányokat, szépirodalmi rovatot és műmellékleteket.

A *tanulmányok* közül nagyszerű tárgyismereten alapul és világos feldolgozást ad Fazakas János, Nagy András, Vásárhelyi Z. Emil és Vita Sándor írása. Mindnyájan elérik azt a színvonalat, amit a Hitel a reális tények feldolgozásában mint tudományos mértéket maga elé állít. Aradi Zsolt kisebb lélegzetű írása helyesen látja a magyarság Duna-medencei helyzetét és jövő kilátásait. Venczel József Makkai magunk reviziójának keres történelmi analógiát Apór Péter találó kifejezésében és ha néhol homályosan is, igyekszik rámutatni az Erdélyben esedékes legsürgősebb változtatásokra. A változtatás leggyökeresebb kérdését

a magára maradt intelligencia és nép egymásra találásában látja.

Albrecht Desső iránycikkéhez azonban már több hozzá szólni valónk van. Új jelszót állít az erdélyi magyarság elé: az új program az építeni akaró Erdély. Ebben az Erdélyben új nemesség alakul ki a szétszórtan élő tanul-tabb és birtokos rétegből és ez fog bizalmat keltő kis munkákon át a nép intelligenciájától elidegenedett rétegeihez visszajutva új magyarságot szervezni. A mágnás és dzsentri osztály családokká való elzárkózása folytán erre az őt eddig megilletett szerepre ma már nem alkalmas és ő maga sem vágyik rá. Történelmi vizsgálódásaival két oldalon támasztja alá ezt az új erdélyi programot: egyfelől rá mutat az erdélyi élet három nagy kiábrándulásra, másfelől Bethlenben, Zrínyiben és Széchenyiben olyan történelmi értékeket lát, melyek figyelembe vételével az építő magyarság egyre jobban erősödni fog.

Ez az építő erdélyi gondolat lényegében nem új. Itt alakult ki Erdélyben és talált nem egyszer megfogalmazásra a mi lapunkban és munkatársaink más helyen megjelent cikkeiben és tanulmányaiban is. Még az elnevezés sem egészen új. Ezt két okból kell leszögeznünk. Egyfelől azért, hogy minden esetleges megtévesztésnek elejét vegyük. *Albrecht* ugyanis azt mondja, hogy nemcsak nincs meg ez az új építő vezető osztály, hanem ennek megteremtése érdekében még nem is tett az erdélyi magyarság lépéseket. Ugy beszél, mintha eleddig semmi lépés sem történt volna az erdélyi ifjuság között az új építő vezető osztály kialakítása terén. Pedig a valóság az, hogy *Albrecht* nagyon ügyesen összefoglalta azokat a gondolatokat, amelyeket az erdélyi magyarság mindennel reálisan leszámolni akaró egyedei és ezek között nem egyen a fiatalabbak közül az elmúlt évek alatt megszülettek. Neki az erdélyi építés érdekében rá kellett volna mutatnia a megelőző kezdeményezésekre, hogy ezáltal még inkább hitet tudjon önteni azokba, akikkel együtt akar járni. Az új vezető osztály kialakulását illetőleg azonban meg van a lényeges különbség *Albrecht* és mi közöttünk. Ő a szétkallódott régi intelligenciából akar vezető osztályt szervezni a nép fölé, mi pedig nem tagadjuk, hogy egyfelől a felnövő fiatal intelligenciát kell az új

intelligencia tengelyévé tenni és másfelől magát az általunk alkotó munkára képesnek tartott népet kell úgy nevelni, hogy belőle támadjanak új vezetők, akik közös munkában tudnak egyek lenni a felnövő fiatal intelligenciával. Ez nem nemzedéki kizárolagosság az öregekkel szemben, hiszen közülök már többen elfogadták alap gondolatunkat.

De van egy másik ok is, amiért erre rá kell mutatni. A *Hitel* ismét és ismét hivatkozik arra, hogy nem vezeteti „nemzedéki önzés“, nem képvisel nemzedéki kizárolagosságot, keretei túlmennek egy nemzedék határain és így a legszélesebb és legegységesebb erdélyi programot vállalja. A másik oldalon azonban azt hirdeti, hogy „a fiatal magyarság önmagában vetett hitét küldetéssé akarja öntudatosítani s hitelt (akar) szerezni mély gyökerű igaz hitének“, vagy vallja *Albrecht*, hogy az a magyarság, amely minden régi hibát jóvá tehet. Tehát mégsem tud a *Hitel* sem szabadulni a nemzedék kategóriájától, mint ahogy nem is szabadulhat senki, aki az új közhatalom változás után ébredt öntudatra; egész belső, lelki revíziót sürgető magatartása is csak abban az esetben indokolt, ha hisz abban, hogy van új felvevő képességgel ellátott fiatal nemzedék. A *Hitel* a mi nemzedékünkben kialakult gondolatoknak az eredet felmutatása nélkül akar szélesebb porondot teremteni, látszólag letéve, de valójában szintén fenntartva a nemzedéki megkülönböztetés kategóriáját, abban a hitben, hogy így szélesebb rétegek fogják szívesen fogadni. A dolog lényege pedig az, hogy ha a *Hitel* nem vallja a világháború utáni nemzedék külön valóságát, akkor nem igen van létjoga arra, hogy éljen. A megelőző nemzedéknek megvannak azok a folyóiratai (Erdélyi Múzeum, Magyar kisebbség, stb.), amelyek között a lap értékes tudományos tanulmányai elhelyezhetők, szépirodalmi antológiája meg egészen indokolatlan, hiszen az általa bemutatott fiatal költőket már ezerszer bemutatta a *Helikon* vagy a *Pásztorház*, műmellékleteivel is hasonló az eset. Ez a két rovata sem tölt be külön hivatást. Kár az erdélyi építés érdekében az erőket megosztani. A *Hitelnek* csak egy esetben van létjoga, ha bátran ki mondja, hogy valami újat akar azzal a nemzedékkel, amelyik az új kor-

szakban jutott vagy kezd eljutni új öntudatra. Itt pedig számolni kell mindazzal, ami eddig történt. Most azt mutatja, hogy lényegében egyet ért azzal, amit mi hét éve hirdettünk, tehát nincs szükség arra, hogy két külön orgánum próbálja ugyanannak a nemzedéknek ugyanazt mondani. Vagy pedig ki kell nyíltan mutatnia mindannak az elégtelenségét és hiányosságát, amit a mi munkaközösségünk eddig Erdélyben tett és nyíltan ki kell bontania a zászlaját annak a nemzedéki programnak, ami mögötte áll. A Hitelnek csak a nemzedéki gondolat adhat létjogosultságot és ezen az alapon vagy velünk van valóban, vagy velünk szemben. Hogy velünk van, azt az mutatja, hogy kevés változtatással azt mondja, aminek ki-

alakulásáért mi évek óta küzdöttünk, hogy velünk szemben van, azt az mutatja, hogy mint nem létezőket kezel és külön szócsovéból kezdte mondani mindazt, mit mondhatott volna velünk együtt. Ha a Hitel nem vállalja a nemzedéki programot, amit mi soha nem tagadtunk magunkról, amiben ismerjük létjogunkat, akkor minden cikke beosztható a meglévó erdélyi folyóiratokba és azokban csak nyereséget jelenthet. Albrecht szerint a meglévó, de szétkallódott intelligens embereket kell új nemességé képezni a legszélesebb összefogásban. Ezt a Hitel úgy tudná a legszebben szimbolizálni, ha a szétkallódott magyarok meglévó sajtószerveit összefogásában ismerné fel hivatását és nem új folyóirat alapításában. L. D.

FŐISKOLÁS ÉLET.

A Majláth-Kör 1935 novemberének első felében kezdte meg működését ft. Héjfa Albert ügyvezető elnök irányítása mellett. A munka csoportjai közül 1. A kultúrbizottság Domjánshitz Béla vezetése alatt két egyesületi ünnepséget rendezett: a Rákóczi emlékülnepevényen a Kör ifj. elnöke, Hungady Mátyás és Illyés Elemér történelmi előadást tartottak; a karácsonyfa-esten főtisztelendő Márton Áron katolikus népszövetségi igazgató és Venczel József joghallgató beszéltek, Illyés Elemér novellát olvasott fel. 2. A Tanulmányi körök Hungady Mátyás elnök irányítása mellett: a) A Tanárjelöltek szemináriuma, amelyben a magyar szakosok (vezető: Fefér Miklós) előadás-sorozata számottevő. (szerepeltek Illyés Elemér, Horváth Ágoston, Györbíró Jenő). b) Orvostanhallgatók szemináriuma Bolgár Dezső dr. vezetése alatt részt vesz a Szent Vince-konferencia szociális munkájában, továbbá előadás-sorozatot rendez az önképzés megvalósítására (Málnási Géza). Nép-

egészségvédelmi szakszemináriumot létesít és végül a clujmegyei Leghea községben és Szentpéteren propaganda népegészségügyi konferencia-sorozatot indított be; c) A jogászok és kereskedelmi akadémisták szemináriuma jobbjára az általános jogi szeminárium munkájában vesz részt, ahol Venczel József tartott előadást a falu-munkáról, de emellett népszerűsítő jogi előadásokat is tart (Bohánszky László) szeminárium-vezető értekezése.

Előfizetések nyugtázása. Puskás B István 70 (1935 dec. 31), Dávid Endre 70 (1934 jun. 30), Bekess Károly 50 (1935 szept. 30), Dénes Dezső 70 (1935 dec. 31), Pálffy Antal 240 (1935 dec. 31), Szele Endre 180 (1935 dec. 31), Tóth Zoltán 200 (1935 dec. 31), Csia Pál 120 (1935 dec. 31), Hegedűs Nándor 60 (1935 dec. 31), Dr. Váró György 160 (1935 dec. 31), Gönczy Kornél 50 (1934 dec. 31), Vargha Árpád 100 (1935 jun. 30), Szigethy Béla 100 (1935 márc. 31), Dobry János 35 (1935 június 30), Kovács Zoltán 50 (1933 jun. 39), Dr. Sulyok István 100 (1924 jun. 30), Dr. Balázs András 60 (1935 dec. 31), Szentimrei Jenő 80 (1934 dec. 31), Dr. Bartha Ignác 50 (1935 dec. 31), Buzási Zoltán 150 (1 35 dec 31). Folytatjuk.

Felelős szerkesztő és kiadó: László Dezső.

Cenzurat.